

УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО У БРАЗІЛІЇ

1924 - 1964

УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО У БРАЗІЛІЇ

Канадсько-Український Бібліотечний Центр

Качива

Торонто

**ЗАХОДАМИ ЖІНОЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС
З НАГОДИ СОРОКЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ ЖІНОЧОГО
РУХУ В БРАЗІЛІЇ**

Матеріали зібрала, упорядкувала і зредагувала

Наталія Лиса

1924 — 1964

Rev. E.-OSTAP J. GOSHOLAK
15 Woodside Ave.
Toronto 161, Ontario

Малюнок на хоругов — Роботи п-ні Катерини Бащин

З М І С Т

1. Вступне слово.
2. Присвята.
3. Початки організованого жіночого життя.
4. Список членок від 1946-го року.
5. 1946 — 1955.
6. 1955 — 1964.
7. 1964.
8. Філії Жіночої Організації.
 - а. Апукарана.
 - б. Порто Уніон.
 - в. Понта Гросса.
 - г. Портон.
 - г. Порто Алепре.
9. Спогади про писанчарство.
10. Союз Українок при т-ві "Соборність".
11. Катехитки Серця Ісусового.
12. Марійське Товариство Жінок.
13. Писанки.
14. Сестрицтво св. Магдалини.
15. Фолкльорна група.
16. Загальна Характеристика.
17. Визначніші жіночі постаті в Бразилії.
18. На останній сторінці.

..

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІАН
Прудентопіль — Парана — Бразілія
1964

ВСТУПНЕ СЛОВО

Цього року минає повних сорок літ від постанови на терені Бразилії першої української жіночої організації. З цієї нагоди теперішня Жіноча Організація при Хліборобсько-Освітньому Союзі постановила видати дану книжку. Матеріали до публікації нелегко було зібрати, оскільки у зв'язку з різними подіями в Бразилії, як рівно ж і в нутрі наших організацій, багато документів пропало. А щодо організованого жіночої діяльності Жін. Орган. руху, то він зберіг писані документи тільки з 1952-го року. Тому багато матеріалу доводилося збирати зі спогадів старших жіночих діячок, пам'ять яких у певних випадках є єдиним джерелом відомостей про події "давніх днів".

Беремося до дуже поважної і делікатної справи — показати жертвенну працю українського жіноцтва на протязі сорока літ організованого життя в Бразилії. Книжка охоплює організації світські, як рівно ж і ті релігійні, які, крім свого безпосереднього призначення, провадили також національно-культурну та освітню працю, або тісно співдіяли з Жіночою Організацією при ХОС. Тут маємо на увазі Інститут Катехиток С. І., Марійське Товариство Жінок та Сестрицтво св. Магдалини.

Велика і повна посвяти робота, яку проробило українське жіноцтво в Бразилії, набирає ще більшої вартости, коли прийняти до уваги труднощі й специфічні обставини місцевого характеру, яких не було в інших країнах. Тому не лише хочемо задокументувати цю роботу, але також познайомити з нею інших наших посестер, розсіяних по цілому світі. Хочемо піднести і відзначити цією скромною книжкою заслуги загнаних долею у Бразилію українських жінок, які, всупереч усім перешкодам, не тільки боролися за збереження вивезених з батьківщини національних скарбів, але дуже багато зробили для добра свого народу.

Обмежуємось до коротенького перегляду цієї праці в загальних рисах, свідомі того, що багато заслуже-

них діячок не знайде вичерпної оцінки, а багато навіть не буде згадано. Але наші спроможності замалі, щоб видати книжку більшою, бракує у нас також фахових сил і даних. Тому, помимо нашої найліпшої волі, можемо когось зробити кривду і за неї заздалегідь просимо вибачення.

До видання цієї публікації причинилося багато людей доброї волі, що належно оцінили вагу нашого наміру — задокументувати бодай частково зусилля і відданість українськїї переселенки, яка навіть серед найневідрадніших обставин, часто закинена у багатовіковий праліс, не стратила почуття зв'язку з рідним народом і знаходила спосіб — працювати для нього. Почуваємося до обов'язку скласти на цьому місці подяку за подання відомостей і матеріялів паням: Зінаїді Ящинській, Ользі Горачук, Анні Рибка, Юстині Лисій, Наталії Сисак, Сесілії Семчишин, Євгенії Бовкаловській, Євгенії Томашівській, Антонії Шульган, Ользі Людмилі Ковалишин, Анні Чайка й о. Іринархові Маланякові ЧСВВ. Теж дякуємо нашим щедрим жертводавцям за матеріяльну поміч: Катехиткам С. І., "Соборність", Марійському Товариству Жінок, Др. Богдану Кобилянському, п. Олександру Колодинському, а головно п. Михайлові Байлакові за зібрання великого числа оголошень в Апукарані.

Окремої подяки заслуговує п-ні Регіна Лапунька за велику моральну підтримку, зібрання коштів і всяку іншу поміч. П-ні Ользі Мак наша подяка за мовну коректу.

Свідомі всіх можливих недоліків цієї книжки, надіємося злагіднити їх фактом, що цього роду публікація є першою спробою на терені Бразилії.

Наталія Лиса

ПРИСВЯТА

Ряди старших уже значно прорідилися.

Для тих, які відійшли, нехай ця книжка буде ЗАСЛУЖЕНИМ ВІНКОМ ПОШАНИ.

Для тих, які вже спочивають після громадських трудів — ПРИЗНАННЯМ.

Для тих, які ще трудяться — МОРАЛЬНОЮ САТИСФАКЦІЄЮ І ЗАОХОТОЮ до дальшої праці.

Для молодих — ДОРОГОВКАЗОМ у їхній громадській шляхетній праці для добра України.

Для Жіночих Організацій — початком великих томів історії їх праці над своїм нарідом у Бразилії.

Ювілейна тарілка, мальована в українському стилі
Роботи п-ни Ірини Лисої

ПОЧАТКИ

Масова еміграція українців до Бразилії почалася в 90-их роках попереднього століття. Складали її майже поголовно безземельні селяни з Галичини. Спокушені можливостями дістати за безцінь багато ріллі, вони покидали рідний край, а, приїхавши до Бразилії, потрапляли в праліс.

Початки еміграції тяжкі скрізь, та чи не найтяжчі вони були в Бразилії. Не згадуючи вже про чужу мову, чужі звичаї й чужу природу, наші переселенці ставали жертвами голоду, хворіб і незнання обставин. Все це змушувало людей єднатися, триматися свого гуртку, бо тільки так іще можна було рятувати життя. Землі, правда, було — скільки душа забажає, але вона була вкрита непрохідним лісом. А, щоб боротися з лісом, сил однієї людини, чи родини, не вистачало. Отже, люди селилися гуртами — кольоніями — по кілька, чи кільканадцять родин разом.

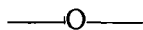
Відкинувши формалізм, мусимо признати, що саме ці кольонії були підвалинами пізнішого українського громадського життя в Бразилії. Бо ці скупчення не були собі звичайними громадами, як не були і племенами древніх часів. Вони носили свій питомий характер, який визначався не тільки спільними інтересами, а й спільними сентиментами. Всіх гнітила туга за рідним краєм, усі почували себе чужими в цьому новому світі і в серцях усіх ще міцно жили вивезені з батьківщини прадідівські традиції та звичаї. Тому кожне Різдво, Великдень, або інше свято, чи подія, єднало всі родини кольонії в одну. Люди сходилися, спільно читали листи, одержані з дому, разом журилися, разом і розраджувалися. Дехто навіть діставав часописи “з Краю”, і, коли такий часопис попадав в закинену в пралісі громаду, була ціла подія. Знову сходилися люди, хтось грамотніший читав уголос, а решта слухали. По читанні, звичайно, наступало обговорення принесених відомостей. Всіх бо хвилювали події, що відбувалися за океаном на покиненій рідній землі.

Такі сходи, особливо у святочні дні, ніколи не обходилися без гостини. Прадідівський звичай, привезений

з дому, набирав на чужині ще більшої ваги. Він вносив почуття ще більшої близькості і дружності в душі людей, підбадьорював їх і заохочував до чогось, що стояло вище понад боротьбу за "хліб насущний". До того ж часописи з краю пригадували, що десь там під гнітом окупанта брати боряться за свої права, ведуть національну, культурну, а навіть і політичну роботу. І ці відомості також не йшли намарне. Українські поселенці в Бразилії й собі почали пробувати налагодити якомсь культурне життя. А що наш нарід любить спів і театр, то по згуродженнях зав'язувалися аматорські драматичні гуртки і хори.

Не маємо записаних протоколів про постанови цих перших культурно-освітніх клітин, тим більше не маємо документів про спільні сходи для читання листів, часописів, чи святочні гостини. А тим часом вони й були зв'язками українських громадських організацій у Бразилії. Душею ж усього того завжди бувала жінка. Зладити прийняття, вимудрувати відповідні строї для вистави, надати традиційного характеру кожному святові — скрізь треба було жіночого серця, чуйності і вмілости. І наша проста жінка-селянка, грамотна, чи навіть і не грамотна, в тих обставинах показала справжньою скарбницею витривалості, винахідливості і непохитної вірності звичаям та законам предків.

Минали роки. До Бразилії прибували нові емігранти, й українська громада росла. Обзнайомившись із краєм, люди почали шукати чогось кращого від життя у пралісах, або, залишаючись при ріллі, вибирали вигідніші й кращі місця поселення. Значна частина, закинувши думку про хліборобство, взялася до ремесла, або торгівлі. Багато людей переселилися до міст, зокрема до Курітіби — столиці штату Парана, в якому на сьогодні скупчено приблизно 80% всієї української еміграції в Бразилії.

Згодом у Курітібі постало Товариство ім. Шевченка, яке очолювали такі ідейні люди, як Іван Кутний, Яків Каровець, Гаврило Рева, Григорій Тадра та Маріян Кача-

ловський. Всі вони бачили необхідність створення при товаристстві секції для жінок, які, щоправда, дуже активно працювали для добра громади, але не мали власної організації.

Тим часом на початку 20-х років цього століття на громадському обрії з'являється непересічна і гаряче перейнята національною справою молода сила, самітна учителька-емігрантка Галя Фалінська. Вона рішуче й активно береться до роботи серед жіноцтва і вкінці доводить до того, що в 1924-му році при Тов. ім. Шевченка зав'язується перший в Бразилії Гурток Українських Жінок ім. Л. Українки. На голову вибрано дуже енергійну з непересічною пам'яттю жінку — п-ю Варвару Матіську. До Виділу увійшли такі членкині: Юлія Данилюк, Анна Тадра, Анна Ковальчук, Марія Качаловська, Юстина Лиса, Анна Подільська і Катерина Сойка-Сілва. Варвара Матіська, крім позитивних прикмет вдачі, відзначалася ще й інтелігентністю. Багато читала і книжку та науку цінила понад усе.

Не дивно, що під керівництвом такої голови жіноча організація почала дуже успішно працювати. І, хоча жінкам бракувало досвіду, то бажання до праці й віра у свою справу служили їм не раз краще, ніж досвід. І так Гурток ім. Лесі Українки приймав діяльну участь у хорі, у драматичному гуртку, а навіть на 1-го листопада влаштував урочистий похід із вінками від домівки товариства до символічної могили під українською церквою.

Пізніше головами Гуртка були Ксеня Рева, Софія Гук і Марія Лихачинська.

У 1922-му році в місті Порто Уніон, де було також значне число українців, скликано з'їзд і засновано Український Союз при філії якого постала Жіноча Секція. В цій новій організації жіноцтво почало відразу брати дуже ак-

Бл. п. Варвара Матіська
Перша голова Гуртка Укр.
Жінок 1924 р.

тивну участь, хоча й не творило самостійної організації. Філія Українського Союзу придбала свою домівку, в якій кипіла жвава робота: прийняття, гутірки, вистави, або концерти. Інколи т-во влаштовувало також і прогульки.

В липні 1928 року за почином та намовою молодой Анни Рибка несподівано для всіх створено при Українському Союзі Жіночу Секцію ім. Ольги Басараб, що

пні Анна Рибка 1-ша голова в
Порто Уніон 1928 р.

стало початком самостійної праці жіноцтва. Першою готовою Секції стала сама ініціаторка — пні Анна Рибка, а до Виділу увійшли: Стефанія Люба, Анна Кочерченко, Анастасія Пастух, Гада Мазуришин, Февронія Микилита, Олександра Литвинська, Лаєра Хмиз, Ольга Мазуришин, Стефанія Микилита, Антонія Сocolовська, Анастасія Кумницька та Ольга Шаравара.

Новостворена секція, перш усього, нав'язала листовний контакт з Оленою Кисілевською у Львові й тим самим придбала собі надзвичайно сильного дорадника й опікуна. Покійна тепер сенаторка та жіноча діячка, Олена Кисілевська знала вагу жіночих організацій, зокрема на такому невдячному терені, яким була Бразилія, і чинно допомогла секції ім. Ольги Басараб. Крім порад і вказівок та різного роду інформацій, Секція почала одержувати "Жіночу Волю" і "Жіночу Долю", як рівно ж і дитячі видання — "Дзвіночок" і "Світ Дитини". Обставини були такі, що рідко хто міг собі дозволити на передплату, але все ж наші жінки, знаючи вагу друкованого сло-

ва, ставали передплатницями як жіночих, так і дитячих журналів. А що жадоба до вісток з краю була велика, то жіноцтво часто сходилося в товаристві, щоб спільно прочитати не тільки жіночу, а й загальну пресу, яка надходила з батьківщини. Це допомагало їм виробляти досвід у громадській і культурній праці і щоразу здобувати нові досягнення.

В праці Секції витворилася справжня родинна атмосфера. Жіноцтво дуже дбало за збереження святкових традицій, на сходах обговорювали господарські справи, вишивали, виготовляли строї для вистав і співали своїх пісень. Пізніше зайнялися навчанням своїх дітей української мови.

По Анні Рибка вибрано головою Ксеню Мирошніченко, а по Ксені Мирошніченко Анастасію Пастух.

Секція працювала аж до часу так званої націоналізації в 1939-му році, коли з початком війни в Європі влада заборонила всю не-бразилійську пресу і не-бразилійські товариства.

Великі заслуги в жіночій секції ім. Ольги Басараб мали, крім Анни Рибка, Іда Мазуришин, Лавра Хмиз, Анастасія Пастух, Серафима Люба, Ксеня Мирошніченко, Варвара Кінах та інші.

МАРЕШАЛ МАЛЕ

Рівночасно в маленькій містечку Парани — Марешал Мале, або, популярно — Малеті, українці також не дармували. В 1928-му році там уже існувало товариство ім. Шевченка, яке згодом увійшло як філія до Хліборобсько-Освітнього Союзу. Не маючи своєї окремої організації, жінки там багато працювали, належали безпосередньо до товариства і навіть були членами виділу.

Під господарсько-економічним оглядом українські колонії біля Малету були чи не найкращими. Господарі вели рільничу справу вірцево, мали гарні й чисті будови,

виплекані садки й городи. Випадково, чи ні, але поселилися біля Малету люди свідомі, не раз такі, що мали великі господарства ще в Галичині.

Вже в 1906-8 роках біля Малету на Дорізонщині (Серра-до-Тігре) працювала на наших кольоніях учителька Варвара Хрунь-Матіська, що навчала українських дітей української та португальської мови. Ніяких інших шкіл там не було, і покликані до бразилійського війська рекрути українського походження були дуже горді з того, що вміли підписатися (а це в ті часи не було звичайною справою), і потім з великою вдячністю згадували свою вчительку.

Коли Варвара Хрунь-Матіська виїхала з Малету, її працю продовжували інші жінки і робили це з великою самопосвятою. З містечка до кольоній було по кілька, чи кільканадцять кілометрів, які найчастіше доводилося "міряти" власними ногами. Дороги були тільки ґрунтові й у слотливі дні вкривалися грубою верствою грузького червоного болота. Але це рідко коли зупиняло вчительку. Вона звичайно виходила в понеділок і поверталася до Малету аж у суботу. В міру своїх спроможностей громада оплачувала вчительку найбільше "натурою" — збіжжям, фасолею, салом, яйцями і т. п. Рідше — гр'шми, бо за гр'ші в той час було важко: кольоніст не мав де продати продуктів своєї праці, хоча і мав їх подостатком.

Навчання відбувалося по приватних домах господарів, але згодом наші кольонії спромагалися одна за одною і ставили громадські будинки. Взагалі маленьке містечко Малет відіграло велику роль в організованому українському житті в Бразилії. Воно видало зі своєї громади дуже багато свідомих і вироблених у громадських справах жінок, як, наприклад: Наталія Сисак, Аніта Матіська, Емілія Костінь, Сесілія Семчишин, Стефанія Гловацька, Гілярія Кучма, Марта Сисак, Ольга Вебер, Михайлина Мойса, Ольга Кучма, Лідія Грушка та ряд інших.

п-ні Наталія Сисак

Жінки Малетщини також мали контакт з Оленою Кисілевською, передплачували “Світ Дитини”, “Дзвіночок” і “Жіночу Долю”. Спроводжували із “Просвіти” у Львові шкільні підручники, відзначали всі релігійні і національні свята, а на Різдво влаштовували ялинку для дітей.

Найбільше тут відзначалася п-ні Наталія Сисак — довголітня вчителька і душа всієї української жіночої громади в Малеті. У школі вона не обмежувалася до самого навчання грамоти, але підготовляла з дітворою численні вистави, вчила українських народніх пісень і руханки. Крім того, п-ні Наталія Сисак з родиною була свого роду н-де не реєстрованою харитативною станицею. В її домі, з давніх давен, знаходило прибіжище десятки родин і самотніх, які користали з гостинности місяцями аж поки не влаштувалися на якусь працю. Ще й по сьогодні п-ні Наталія Сисак бере участь у громадському житті.

Відзначалася також Аніта Матіська, що була ініціаторкою навчання народніх танців у Малеті. Вона ж помагала диригентові у веденні хору і була членом віділу товариства. Гілярія Кучма, Ольга Грушка і Сесілія Семчишин навчали української мови і були дуже щирими у праці.

Малетська українська громада, крім усяких інших додатніх прикмет, відзначалася ще й великою здисциплінованістю. Взяті на себе громадські зобов'язання люди виконували радо і точно. Самі жінки шили потрібні строї, робили козацькі шапки, всякі прикраси та все потрібне для театральної гардероби. Праця там ішла гарно аж до націоналізації.

З часом українська громада в Малеті дуже прорідла. Багато людей із різних причин почали покидати містечко

і переселяватися деінде. Однак, свою виробленість у громадській праці вони прикладають і на нових місцях побуту.

Свято Шевченка у Малеті.

Сидять на лавці зліва: Лідія Грушка, Гілярія Кучма, Ольга Гручка, Михайлина Костінь, Наталія Сисак, Юлія Герман, Катерина Шастало, Марта Костінь. Стоять: Ольга Костінь, Емілія Мойса, Сесілія Костінь-Семчишин.

В 1930-ох роках до Бразилії почало напливати велике число поселенців з Галичини та Волині. Повіяло націоналістичним духом, а в громаді почався новий розмах у праці.

Новоприбулі, однак, не зуміли включитися в ряди існуючих організацій. У Курітібі постало друге товариство — “Український Центр”. При ньому створено десь у 1932-му році Жіночу Секцію ім. Лесі Українки. Головою секції вибрано Катерину Гамілку, а членами управи: Марію Ляховську, Параньку Шеремету, Марію Чехівську, Софію Чайківську, Марію Решетник, Марію Гайдюк, Марію Барановську, Надію Фелик і Варвару Слободян.

Пізніше головували в тій секції Марія Ляховська, а по ній — Зінаїда Ящинська.

“Український Центр” почав будувати власну домівку. Праця пожвавилася. Для здобуття фондів на будову жіноцтво не жалувало труду і щиро співпрацювало з товариством, приготувляло виставу за виставою, влаштовувало академії, товариські вечорі, забави, прийняття Свят-Вечорі, Свячене.

Щоб найвірніше з’ясувати обставини, серед яких працювало жіноцтво у тих часах, ми попросили пань Зінаїду Ящинську та Ольгу Горачук, як живих свідків і безпосередніх учасниць, поділитися з нами своїми спогадами. І ці спогади передаємо.

В Курітібі група танцюристів з 1930-их років

Курітіба в ті часи була далеко меншим, ніж сьогодні, містом. Наші українські родини мешкали здебільша на околицях, далеко від центру. Трамваї їздили тільки до півночі. Наші люди щойно починали влаштовуватися в

п-ні Зінаїда Яшинська

новій батьківщині й матеріально стояли дуже слабо. Були це в більшості робітники, що мешкали на периферіях міста, де було лише багато грязюки. Дошкульовало також безробіття. Щодо жінок, то вони в більшості або мали низьку освіту, або не мали ніякої. Однак, горнулися до товариства та працювали в жіночій секції щиро та з запалом. При будові домівки кожен старався допомогти, чим тільки міг. Щоб мати на чому сидіти на виставах, чи академіях, кожний член товариства купував собі стільця.

Приходить здалека на численні проби та імпрези було нелегко. Програми кінчалися далеко поза північ, а прийвним, чи учасникам треба було не раз іти і 5 кілометрів пішки додому. Та ще по дорозі часом треба було відвести додому одну, чи другу дівчину. Бо ж таксівки не було за що найняти, та й ніякий шофер не хотів їхати так далеко, та ще й у болото.

Але це все не стримувало завзятого до праці жіноцтва. На Свят-Вечір або на Свячене всі старалися щось приготувати вдома, а решту спільно кінчали у товаристві. Треба було по людях позичати всякого начиння, горшків і т. п., бо товариських ще не було. На проби жінки приходили зі своїми дрібними дітьми, що їх пізніше укладали до сну разом на одне-два ліжка в тієї родини, яка мешкала ближче. Коли не було ліжка, діти спали в Товаристві на лавках, а то й на підлозі, у домівці Товариства.

Та, не дивлячись на це все, серед таких тяжких умовин жіноцтво працювало чи не найбільш інтенсивно.

У той час коли жіноча секція ім. Л. Українки вже працювала, з Порто Уніон перенісся до Курітіби Україн-

ський Союз. У 1936-му році при ньому створилася друга Жіноча Секція ім. Дарії Гнатківської. Першою головою вибрано Стефанію Прокоп'як, а потім Ірину Качаловську.

Характер праці й труднощі в жіночій секції ім. Дарії

Виділ за голови Стефанії Прокоп'як. Стоять зліва: Юлія Данилюк, Пласедина Кобилянська, Стефанія Прокоп'як, Ольга Горачук, Людмила Ковалишин. Сидять: Євдокія Кушпіль, Ірина Качаловська, Марія Петрицька.

Гнатівської були майже такі самі, як і в секції ім. Лесі Українки. Однак і в одній і в другій праця набирала широкого розмаху і мала вигляди на великі досягнення. Саме настав час, коли можна було почати працю кориснішу, бо жіноча громада збагатилася кількома інтелігентками, готовими віддати свої сили для добра організації. Та прийшла націоналізація 1939-го року, а з нею припинилася всяка громадська робота, в тому й жіноча.

Період застою від 1939-го року аж до закінчення другої світової війни дуже погано відбився на доростаючій молоді, яка силою обставин відійшла від громади, від звичаїлася від громадської праці та забула рідну мову. На довгий відтинок часу все завмерло.

Членки Жіночої Секції при "Українським Центрі" в Курітбі 1931 р.

Список всіх бувших і теперішних членок Жіночої Організації при ХОС від 1946 р. (За книжкою вкладок).

Ада Хома	Варвара Слободян
Александра Летвінська	Варвара Тимочко
Алісе Тимочко	Вера Климчук
Амел'я Данилюк	Вера Кульчинська
Анастасія Климчук	Вероніка Водоніс
Анастасія Сливка	Владислава Базан
Анастасія Химчак	Володимира Ладанівська
Анел'я Чайковська	Гілда Дубовська
Анжеліна Фудал	Гілда Недопитальська
Аніта Матіска	Доротея П. Бертолусі
Аніта Фіяла	Ева Осарчук
Анна Амелія Ковальчук	Елвіра Гродзь
Анна Баранюк	Емілія Демитерко
Анна Буланович	Емілія Квасниця
Анна Булишин	Емілія Петрик
Анна Бишневська	Емілія Слободян-Мотта
Анна Дікало	Емілія Стебельська
Анна Дулька	Емілія Ханейко
Анна Запотоцька	Естела Запотоцька
Анна Ковалюк	Естела Пашкевич
Анна Копач	Евгенія Бовкаловська
Анна Кравець	Евгенія Вітрик
Анна Кучма	Евгенія Дедукало
Анна Лапунька	Евгенія Долуд
Анна Мазепа	Евгенія Курач
Анна Місюра	Елісавета Остряньська
Анна Панас	Елісавета Павлович
Анна Подільська	Елісавета Ліщинська
Анна Рибка	Жанета Жінкс
Анна Скальська	Зінаїда Вихор
Анна Тадра	Зінаїда Ящинська
Анна Тинда	Іванна Борушенко
Анна Фіяла	Ільнах Жінкс
Анна Худій	Ірина Зімовська
Анна Чайка	Ірина Хома
Анна Кашуба	Ія Мацюк
Антонія Кашуба	Катерина Батюк
Антонія Копач	Катерина Бащин
Антонія Фіяла	Катерина Горбійовська
Апаресіда Шеремета	Катерина Дубовська
Ванда Гордушинська	Катерина Колодинська
Валді Ладанівська	Катерина Шкорупа

Клавдія Ващенко	Михайлина Чмир
Ксеня Мичко	Михайлина Юркевич
Лені Возграв	Надія Парубоча
Лідія Захарків	Надія Сенік
Лідія Моркотун	Надія Фелик
Лідія Тимочко	Надір Матіоска
Ліна Гордушинська-Коппе	Наталія Ковалюк
Лусія Мазер	Наталія Лиса
Люба Задорожна	Наталія Охмат
Марія Базан	Наталія Яремчук
Марія Бовкаловська	Ніна Василик
Марія Булишин	Ніна Коруляк
Марія Буяр	Одете Вовк
Марія Вонс	Одете Гарбар
Марія Волошин	Оксана Стрижаковська
Марія Гродзь	Олена Лейман
Марія Дмитерко	Олена Луців
Марія Домчук	Олена Бирик
Марія Дзвінківська	Ольга Височанська
Марія Задорожна	Ольга Гарбар-Машадо
Марія Ковалюк	Ольга Горачук
Марія Когут	Ольга Заяць
Марія Климчук	Ольга Ковалишин
Марія Коч	Ольга Куцма
Марія Мудрик	Ольга Кушнір
Марія Недопитальська	Ольга Микилита
Марія Пенцак	Ольга Потелецька
Марія Пісецька	Ольга Решетник-Юркевич
Марія Плахтин	Павлина Чайка
Марія Романюк	Пласедина Кобилянська
Марія Романович	Регіна Лапунька
Марія Решетник	Регіна Мазер
Марія Савицька	Роза Гордушинська-Коппе
Марія Сидорко	Роза Ескорі
Марія Сподарик	Роза Калинець
Марія Сливка	Роза Курач
Марія Федусенко	Роза Човган
Марія Флисак	Розалія Возграв
Марта Безручко	Розалія Тимочко
Марта Богач	Славомира Орїховська
Марта Сисак	Славомира Ретька
Меланія Процик	Софія Банах
Меланія Сидорко	Софія Бирик
Мирослава Нога	Софія Волошин
Михайлина Ленартович	Софія Дубина

Софія Скальська
Софія Колодій
Софія Середюк
Софія Сютік
Софія Фрейтас
Софія Харкут
Стела Слободян
Стефанія Бебик-Балас
Стефанія Буска
Стефанія Буярська
Стефанія Геттер
Стефанія Муцак...
Стефанія Тадра-Бастос
Текля Равлик
Теофіла Сословчик

Тереза Дікало
Тереза Калинець
Тереза Люба
Тереза Тарновська
Тетяна Башин
Юлія Базан
Юлія Калинець
Юлія Лапунька
Юлія Стебельська
Юстина Голуб
Юстина Звізло
Ярослава Дудар
Ярослава Ліщинська
Ярослава Човган
Ярослава Шкільна

По закінченні другої світової війни бразилійський уряд зняв заборону з чужинецьких товариств і преси, і тоді українське громадське життя закипіло знову. Його центром стає Хліборобсько-Освітний Союз у Курітібі. Відроджується знову й жіноча секція, в склад якої входять бувші членкині як секції ім. Д. Гнатівської, так і секції ім. Л. Українки. Першою головою обрано Зінаїду Яцинську,

їй на зміну головою стала п-ні Варвара Слободян, а опісля (1946 — 1955 рр.) п-ні Пласедина Кобилянська, пізніше ж п-ні Надія Фелик.

п-ні Надія Фелик

Життєві умовини в Курітібі значно змінилися. Місто зросло, розбудувалося, а з тим покращала і комунікація з тими далекими передмістями, до яких раніше можна було добитися лиш самотнім засобом-піхотою. Змінялися на краще й матеріальні обставини в наших людей, бо Бразилія була однією з тих країн, які сильно розвинулися підчас війни. Крім того, з

напливом чергової хвилі еміграції ряди української громади дуже зросли.

Але, без огляду на всі ті позитивні чинники, початки відбудови зруйнованого довгими роками застоєм громадського життя були не легкі. І хоча жіноцтво по періоді вимушеного безділля з особливою енергією взялося до роботи, то робота не йшла гладко. Виникали розбіжності думок, невдоволення і нарікання, серед яких важко було втримати

Віділ з часу головства Надії Фелик. Сидять зліва: Євгенія Вітрик, Пласседина Кобилянська, Надія Фелик (голова), Ольга Горачук, Анна Рибка. Стоять зліва: Ольга Кушнір, Марія Дзвінківська, Катерина Шкорупа, Софія Харкут, Євгенія Курач, Емілія Слободян Мотта.

рівновагу. Тут мусимо признати заслуги і неабиякий миротворчий хист паням Ользі Горачук та Зінаїді Ящинській, яка вже мешкала в Сан Павло і часто з'являлася в Курітібі, і які гасили пожежу пристрастей. Врешті все це залишилося позаду, і праця попливла нормально.

На початках першим завданням жіночої секції при ХОС була допомогова акція, скерована на новоприбулих

емігрантів. До Бразилійського Комітету Червоного Хреста від секції виділено окрему комісію в складі пань: Зінаїди Ящинської, Ольги Горачук і Надії Фелик — тогочасної голови секції.

Комісія до Комітету Червоного Хреста

Зліва на право стоять: Іван Базан, Михайло Решетник, Зінаїда Ящинська, Ольга Горачук, Марія Кирилович, Надія Фелик, інж. Софрон Волошин. В глибині: Прокіп Моркотун, Петро Курач, Лука Парубочий.

Пізніше вже і новоприбулі включаються в громадське життя, жіноча секція збагачується новими членками, серед яких не бракує елементу з освітою і досвідом у громадській роботі. Енергія, яку з'їдали конфлікти, почала виливатися в плідотворну роботу. Великим досягненням того часу було закуплення піяння.

У 1951 році на півночі Парани в місті Апукарана постає нова жіноча секція. Цей факт змушує жінську секцію в Кур'їтібі прийняти на себе зобов'язання також і організаційного характеру. І коли в 1952-му році Хліборобсько-

Освітний Союз (давніший Український Союз) святкував свій 30-ти літній ювілей, жіночу секцію перетворено в Центральну Управу Жіночих Секцій. Завданням цієї Управи було — керувати справами жіночих органі-

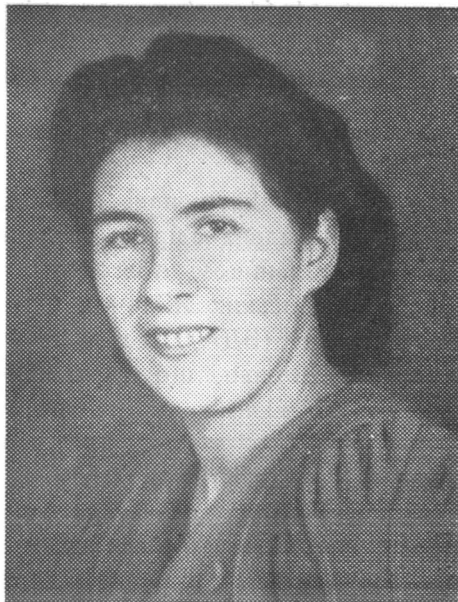
Спільна Св. Вечеря у домі Українського Союзу в Бразилії 1947 р.

зацій і закладати нові філії. Від дня 25-го липня того року Центральна Управа Жіночих Секцій керується окремим правильником, а згодом стає членом Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, що має осідок у Філядельфії (ЗДА). Це дуже підносить авторитет Центральної Управи, що тісно співпрацює зі СФУЖО. Про жіночу організацію в Бразилії починав дізнаватися український загаль, розпорошений у цілому світі, а це, своєю чергою, накладало на наше жіноцтво нові зобов'язання. Наша організація перестала бути відокремленим тілом, що займалося місцевими справами, але з моментом вступлення до членства у СФУЖО вона включилася в ряди все-світної організації, що має широкі засяги і завдання все-людської ваги.

Праця поживавилася. Під фірмою ХОС відбуваються сталі радіоавдиції, диктором на яких виступає п-ні Ольга Горачук. Жіноча секція влаштовує різні імпрези українського і загального характеру: Маланчин Вечір, свято св. Миколая, свято Матері, балъ Весни і т. п. Докладає також зусиль на зібрання фондів (для підтримання радіоавдиції, на закуплення куртини для товариства та ін.

У зв'язку з урочистостями, якими в 1953-му році штат Парана відзначив свій столітній ювілей, жіноча секція проробила величезну роботу, влаштувавши імпазантну виставку українського народнього мистецтва. Відзначає також 70-ліття постання першої жіночої організації в Галичині. Ще однією замітною подією тих часів є започаткування сторінки "Жіночих Вістей" при часописі "Хлібороб", видаваному Хліборобсько-Освітнім Союзом. Спочатку редагував їх С. Плахтин, а опісля п-ні Ольга Кушнір. Це поживавило працю та притягло до роботи ще більше жіноцтва.

В 1954 р. секретаркою жіночої Секції стає покійна сьогодні п-ні Клавдія Ващенко. Жіноча секція завдячує їй свій великий розвиток у тому часі. Незрівняна секретарка, інтелігентна, повністю посвячена громадським справам, привітна для всіх, вона довгі роки вкладала свої знання і хист у працю жіночої секції при ХОС. В особі Клавдії Ващенко жіноча громада втратила одну з найбільше заслужених трудівниць, і загал до сьогодні зга-

бл. п. Клавдія Ващенко

дує її та жалує, що її нема між нами. Працювала вона дослівно до останнього віддиху, не звертаючи уваги на важку недугу, що руйнувала її здоров'я. А по смерті залишила все у вірцевому порядку. Клявдія Ващенко займалася всім: секретарством, дитячими імпрезами, підготовкою вистав, прикрашенням залі та сцени, прийняттями і виголошувала реферати. Теж була довгі роки диктором українських радіопередач. Жила в домі вці товариства, і як добра пані дому, на все звертала увагу та всього пильнувала. Працювала також в редакції "Хлібороба" і аж до останньої хвилини редагувала "Жіночі Вісті". Вела інтенсивну переписку зі СФУЖО та філіями. Коли б таких жінок було більше в нашій жіночій організації, то можна було б працювати ще краще і на вищому рівні.

п-нна Євгенія Бовкаловська

панна Геня завжди знаходить час, охоту і силу, щоб вдоволити всі прохання. Вона зуміла дуже гарно зорганізувати молодь, якої була головою 3 роки. Працює у товаристві з 15-го року життя. Хоч народжена в Бразилії має українське серце. Любить наші танці, пісні, п'єси й цікавиться українською історією та літературою. Редагує в

Треба згадати ще про одну членку, яка вклала багато труду для жіночої організації, — про панну Євгенію Бовкаловську. Понад шість років вона помагала п-ні Ользі Горачук вести українську радіопрограму, а тепер веде її самотійно. Також уже шість років навчає вона молодь українських народних танців. Бере активну участь у кожній виставі, концерті, чи академії. До панни Євгенії всі звертаються по різного роду допомогу, і

португальській мові молодечу сторінку при часописі “Хлібороб” — “Фолья Нова”, яка виходить щомісяця уже 4 роки. За ініціативою панни Євгенії для нашої молоді опрацьовано й виголошено багато рефератів про наші традиції, одяг, тисанки, поетів і т. д. Кілька разів також влаштовано показ українських народніх одягів. Панна Євгенія Бовкаловська була сім разів поновно вибирана на члена Виділу Молоді при ХОС, а кілька разів — до виділу Жіночої Організації.

Взагалі праця Жіночої Організації завдяки таким двом силам, як п-ні Клавдія Ващенко і п-нна Євгенія Бовкаловська, досягла багатьох успіхів.

1955 — 1964.

По Надії Фелик на голову Жіночої Організації вибрано п-ню Ольгу Горачук. Тому, що п-ні О. Горачук головувала в організації 9 років без перерви, цей період творить собою окрему цілість.

До першого Виділу за голівства п-ні О. Горачук увійшли такі особи:

Заступниця — др. Стефанія Геттер

1-ша секретарка —
Клавдія Ващенко

2-а секретарка —

Тетяна Самагальська

п-ні Ольга Горачук
Містоголова СФУЖО на Півд. Америку

1-а скарбничка — Анна Рибка

2-а скарбничка — Софія Баняк

Бібліотекарка — Емілія Квасниця

Культ. осв. реф. — Зінаїда Ящинська.

Господині: Софія Харкут і Ярослава Оріховська.

Суспільна опіка — Пласедина Кобилянська

Контрольна комісія: Марія Решетник, Анна Чайка і Катерина Горобійовська.

Нова управа поважно взялася до справи. Щасливим збігом обставин між головою — п-нею Ольгою Горачук — і секретаркою — п-нею Клавдією Ващенко — витворився у праці рівний ритм і повна гармонія. Між обидвома запанувало глибоке погодження у поглядах і велика приязнь. Як у громадському, так і в приватному житті ці дві жіночі діячки мали дуже багато спільного, що

Виділ за голови п-ні О. Горачук. Сидять: Марія Савіцька, Стефанія Геттер, Ольга Горачук, Іванна Борушенько, Анна Рибка. Стоять: п-ні Емілія Квасниця, Марія Флисяк, Клавдія Ващенко, Тетяна Бащин, Марія Кирилович-Волошин.

незвичайно добре впливало і на громадську роботу. Обидві цілком віддалилися справам жіночої організації. Виследи цієї відданости дали себе відчути відразу, і праця закипіла,

втягаючи у свій вир членок виділу, все жіноцтво взагалі, а навіть і саму Управу "ХОС" із загалом "чоловічого" членства. Невтомні в праці, невичерпні на ідеї, п-ні Ольга Горачук і Клавдія Ващенко, завжди мали щось нового в запасі для громади: відчити, прийняття, забави, дитячі імпрези і т. п. Зокрема для дітей, наприклад, влаштовано такі новинки, як вертеп, виставу п'єси "Князівна Жаба", свято Шевченка, Свят-Вечір з дарунками, не згадуючи вже про свята Матері та інші загальноприйняті розваги. Крім того, жіноча секція поставила дуже поважно справу українознавства серед дітей в центрі. Довголітніми працівницями на цій ниві були ще за головування п-ї Н. Фелик п. П. Григорчак, потім проф. Надія Сенник, а під сучасну пору веде їх п-ні Наталія Лиса.

За ініціативою жіночої секції при ХОС уже двічі відбувся курс писання писанок, який провела п-ні Марія Кирилович-Волошин, курс крою, проведений п-ною Амелією Данилюк, та курси кулінарії, що ними керувала п-ні Тетяна Башин. Щоб пригадати наші святкові традиції, жіноча секція влаштувала спільно з філією ХОС кілька Свят-Вечорів. Були теж зачитані відповідні реферати про наші українські традиції. В 1957-му році при виборах у членство СФУЖО п-ню Ольгу Горачук було обрано містоголовою цієї організації на цілу Південну Америку. Таке відзначення принесло для жіночої секції велике моральне вдоволення, а надалі мала дуже позитивний вплив на всю роботу в цілому.

В тому самому році в життя української громади в Бразилії впроваджено звичай вечорниць, які тепер увійшли вже в традицію. Ідея вийшла від п-ні Ольги Горачук і була щиро привітана громадою. Друга ідея — запровадити звичай т. зв. "ширші сходини" вийшла від п-ні Анни Рибка і також прийнялася в громаді. Були це новини, які, як і кожні гарні новини, притягли та зацікавили людей. На вечорницях в програму входив показ української народньої ноші і конкурс на найкращу вишивку. На "ширших сходинах" виголошено цілий ряд рефератів, присвячених різним видатним жіночим постаттям: героїням, письменницям і т. п. Одержані від СФУЖО матеріали про

П'ятьсот українських жінок, замордованих на засланні у Кінгірі, в перекладі на португальську мову було подано до шости найбільших щоденників Бразилії. Теж передано до публікації в бразилійській пресі листи у справі українських політичних в'язнів.

Перші "Вечорниці" і Конкурс 1957 р.

Також почалася інтенсивна пропаганда нашого народного мистецтва при допомозі виставок наших писанок у великих крамницях Курітіби та в паранській Публічній Бібліотеці. Багато вишиваних речей і писанок подаровано різним державним бразилійським діячам та взагалі видатним особам. Окрему виставку українського народного мистецтва влаштовано при відкритті нової домівки ХОС-у. Секція теж допомогла здобуттям експонатів та в оформленні виставки при "Інтерамерікано".

Щодо ділянки організаційної, то жіноча організація взялася за створення нових філій. І так у недовгому часі постають, крім курітібської філії на Портоні (дільниця міста Курітіби), філія в Понта Гроссі і Порто Уніоні, не чи-

слячи жіночої секції в Апукарані, яка, як було вже згадано, постала значно раніше.

Крім офіційно оформлених жіночих секцій по різних місцевостях, були групи жінок, які через малу кількість, або брак приміщення, не могли створити своєї організації. Але вони також працювали і живо підтримували всі заходи централі. В Мафрі таким гуртком керувала Марія Лихачинська, в Жангаді — Лідія Леськів і в Монте Алегре — Ірина Дорошенко. З усіма ними централю завжди тримала зв'язок та вела жваву переписку, допомагаючи потрібними матеріялами та вказівками. А ті жінки у свою чергу продавали переслані їм до розпродажі льотерійні квитки, інформували централю про свою діяльність та старалися йти по лінії всіх її задумів. Поволі жіноча секція при ХОС входить у контакт з іншими жіночими організаціями на терені Бразилії, як, наприклад, з жіночою секцією при товаристві Прихильників Української Культури в Порто Алегре (штат Ріо Гранде до Сул) і при т-ві "Соборність" у Сан Павло.

— На цьому місці варто згадати також про жіночий рух у Прудентополі, якого початки сягають часів перших місіонерів — о. Кізіми та о. Мартинюка ЧСВВ. Вони створили Апостольство Молитви Жінок, якого кружки спомогали бідних, вели спільне огромотнення народу, посиляли дари на Рідну Школу і т. п. Пізніше жіночий рух повели Сестри Служебниці, що прибули до Прудентополя з Галичини 1911 р. Сестри навіть створили свого рода організацію колоніальних учительок, які були зв'язані з сестрами, як їхні бувші учениці й вихованниці. Згодом, як чисто суспільне жіноче товариство, виступає в Прудентополі ЖССГ (Жіноча Секція Самоосвітнього Гуртка). На перших сходинах 13 лютого 1938 р. в залі Товариства "Україна" вибрано першу управу в такому складі: Ісидора Богуш — голова, Антоніна Войтович — заступниця та скарбничка, Євдокія Матвійко — секретарка, Павлина Сабатович — бібліотекарка. Надхненником і душею цього жіночого і самоосвітнього руху був о. Йосип Мартинець ЧСВВ —

теперішній Екзарх. Жіноча секція тісно співпрацювала з Самоосвітнім Гуртком, сходи́ни відбувала́ що-два тижні, виготовляла імпрези й відчити на різні жіночі й соціяльні теми. В "Самоосвітнику", який появлявся заходами Самоосвітнього Гуртка (1936-1940) жіноча секція мала свою "Жіночу Сторінку". Покровителькою секції була Леся Українка. ЖССГ тримала теж зв'язки з закордонними жін. організаціями. 4 квітня 1941 р. одержала від Союзу Українок Америки листа з прийняттям гуртка до СУА — Відділ ч. 62. (На підставі протоколів Жіноч. Секції Самоосв. Гуртка).

В 1959-му році п-ні Ольга Горачук одержала від жіночої секції при ХОС мандат на репрезентацію жіночих організацій Бразилії на конгресі СФУЖО в Америці. Своє завдання п-ні О. Горачук виконала гідно і гарно.

Жіночі організації займалися часто допомогою акцією, як от: кількаразова збірка для п-ні Ольги Петлюри та потребуючих родин у Бразилії. За почином секції при ХОС, знані співаки — Ія й Любомир Мацюки дали концерт на Визвольний Фонд. Також нав'язувано стосунки з іншими Організаціями. Останньо вони поширились на Марійське товариство пань та Сестрицтво св. Магдаліни.

В 1959 році жіноча секція при ХОС-і змінила свою назву і стала Жіночою Організацією при ХОС. Під такою назвою вона працює і до сьогодні.

Великим надбанням для Жіночої Організації було прибуття з Апукарани та Понта Гросси кількох інтелігентних жінок, що відразу включилися в громадську працю. Але, з другого боку, роки 1962 та 1963 позначилися великими і дошкульними втратами, бо, крім згаданої вже Клавдії Ващенко, відійшли у вічність Віра Кульчицька й Єлисавета Остряньська, які багато віддали труду для Організації. Та, переживши цей важкий удар долі, Жіноча Організація заповнила зроблений смертю вилам: працю над дітворою взяла на себе п-ні Наталія Лиса, а секретарство п-ні Іванна Борушенко.

В 1963 році за Наталії Лисої введено в нашу гро-

маду цікаву і незвичну новину — День Української Дитини. Ціллю того задуму було викликати в наймолодшого покоління почуття спільноти і приналежності до спільного пня. Теж важною та гідною уваги подією того року було скликання Першого З'їзду Філії Жіночої Організації при ХОС та всіх існуючих жіночих секцій і організацій в Курітібі (за почином Наталії Лисой). З'їзд, як на перший раз, відбувся успішно. Прибули делегатки: від Союзу Українок зі Сан Павла, п-ні: Марія Коза і Марія Вен-

Гості Першого З'їзду всіх Жіночих Секцій і представниць Жіночого Товариства в Курітібі 1963 р.

гер; від Марійського Товариства Жінок п-і: Регіна Лапунька, Ірина Хома, Зіна Адамович, Марія Кирилович Волошин; від Сестрицтва Св. Магдалини п-ні Павлина Чайка; від Жіночої Секції з Апукарани п-ні С. Карпин; від Секції Молоді п-нна Євгенія Бовкаловська. Привіт прислала з Понта Гросса п-ні Наталія Гучок. На з'їзді обговорено потребу скликання з'їзду всіх жіночих організацій, секцій і філій з цілої Бразилії. Цим задумом зацікавилася СФУЖО та по-

дала ідею скликання всеполуднево-американського з'їзду жіночих організацій.

З відходом від голівства п-ні Ольги Горачук, скінчився окремий етап розвитку і праці спочатку Жіночої Секції, а потім Жіночої Організації при ХОС. Звичайно, не був він вистелений самими рожами, і кожен, хто працював на громадській ниві, мусить це знати. Довголітній голові довелося не одне перетерпіти і не раз вислухати терпке слово. Однак, вона гідно несла тягар відповідальності, ніколи не тратячи ні погідности, ні рівноваги. І хоча мала багато помічниць у роботі, але й уміння дібрати їх — також є свого роду заслугою. Ім'я п-ні Ольги Горачук, як голови Жіночої Організації, делегатки на конгрес СФУЖО і містоголови СФУЖО на цілу Південну Америку має заслужене місце в історії українського жіночого руху в Бразилії.

п-ні Регіна Лапунька

1964

З 1964 роком починається новий, п'ятий з черги, період громадської жіночої праці. З причини віку, старші пово-лі віддаляються від громадської діяльності, а жерму перебирають нові молоді сили, яких стараються притягнути старші.

Цього року головою Жіночої Організації вибрано молоду п-ню Регіну Лапунька, що, як і її мати, вже народилася в Бразилії.

До Управи увійшли ще давніші старші співробітниці: Містоголова — Ольга Микилита

1-ша секретарка і культурно-осв. референтка — Наталія Лиса.

2-га секретарка — Марія Кирилович-Волошин
3-тя секретарка для браз. м. — Стефанія Тадра Бастос
2-га культ. осв. реф. — Ольга Горачук
3-тя культ. осв. реф. — Євгенія Бовкаловська
1-ша скарбничка — Меланія Процик
2-га скарбничка — Анна Мазепа
Контрольна Комісія — Іванна Борушенко

Члени Управи — Анна Чайка, Тетяна Башин, Марія Ковалюк, Марія Бовкаловська, Катерина Башин і Ярослава Літинська.

В перших місяцях по виборах діяльність нового Відділу була спаралізована з огляду на політичну ситуацію в Бразилії, зате опісля п-ні Регіна Лапунька енергійно взялася до виконання своїх завдань. Засідання Управи відбувалися і відбуваються щомісяця, а, в разі потреби, і частіше. Регіна Лапунька свою працю почала скликанням "ширших сходів", на які прибуло багато членкинь. Так навіязався тісніший контакт між головою і членством.

За цей короткий час п-ні Регіна Лапунька проробила гідну великого признання роботу. За її почином в липні відзначено сороклітній ювілей жіночого руху в Бразилії. Ювілейні святкування відбулися в дні 18 і 19 липня. Дня 18-го липня влаштовано ювілейну забаву, а 19-го ювілейний концерт, опрацьований і виконаний виключно жіночими силами.

На ювілейні святкування прибули делегатки і делегати від філій, від Централі та від філії ХОС, перші голови жіночих товариств та всі бувші голови Жіночої Організації при ХОС. Як пам'ятку, всі одержали по порцеляновій тарілці, ручно мальованій в українському стилі нашою молодісю мисткинею п-ною Іриною Лисою. Пані Катерина Башин намалювала гарну ювілейну хоругву. Також видруковано пам'яткові ювілейні грамоти, які роздано всім присутнім.

В програму ювілейного концерту входили хорові точки, підготовлені п-нею Сесілією Семчишин, два квартети, деклямація п-ні Емілії Квасниці, відчит-реферат п-ні Оль-

ТЕПЕРІШНІЙ ВИДІЛ: Сидять зліва пані: Катерина Башин, Ольга Микилита, Наталія Лиса, Регіна Лапунька (голова), Ольга Горачук і Іванна Борушенко. Стоять пані: Марія Бовкаловська, Меланія Процик, Марія Кирилович Волошин, Євгенія Бовкаловська, Стефанія Бастос, Ярослава Ліщинська, Марія Ковадюк, Анна Мазепа.

ги Горачук та кілька танців. Другу частину виповнено живим сценкою-образом, спеціально опрацьованим на цей пам'ятний день Наталією Лисою. Вся програма, хоч була приготована в короткому часі, випала дуже гарно.

З черги нова голова — п-ні Регіна Лапунька 'сміливо взялася до здійснення її (другого задуму: придбання для залі вистав куртини, кошти якої в сотню разів перевищують прибутки Жіночої Організації. Та це не зупинило п-ні Регіни. Вона сама зайнялася збіркою коштів, сама закупила матерію та клопочеться пошиттям. Зацікав-

Фрагмент з ювілейної забави. Стоять пані: Ольга Горачук, Регіна Лапунька, Ірка Ференц, Ольга Микилита і Анна Рибка.

лення власною домівкою зросло, і збірка йде успішно. Всі бажають, щоб залю гарно прикрасити, та допомагають, чим можуть. Крім куртин до залі виступів п-ні Регіна Лапунька теж постаралася куртини до кімнати Жін. Організації та робить старання направити піяніно, щоб могли зорганізувати лекції музики.

Не менш відважно підійшла п-ні Регіна Лапунька до справи видання ювілейної книжки. Вона особисто разом з

панями Меланією Процик та Наталією Лисою клопочеться фондами, що їх самі збирають "по людях". І, якщо ця книжка побачила світ, то, можна сміло сказати, що це в першу чергу заслуга нашої енергійної і сміливої Голови.

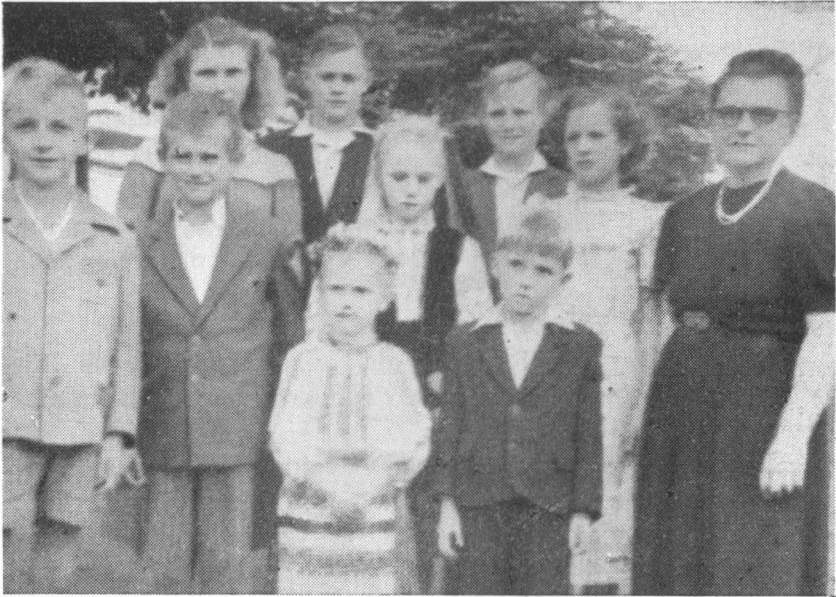
В дні 10-го жовтня ц. р. відбулися в домівці ХОС-у традиційні вечорниці, які пройшли з успіхом. Жіноцтво щедро сбдарувало всяким добром буфет, Євгенія Бовкаловська приготувала гарний показ народніх одягів та кілька танців, а Наталія Лиса — невеличку сценку-комедію. Весь дохід віддано на покриття коштів куртини.

Дня 25-го жовтня відбулося друге з черги свято Дня Української Дитини в домівці ХОС-у, на яке прибуло біля сотні дітей батьків з українського загалу без огляду на приналежність до організації і віроісповідання. Відбулися теж "ширші сходи", присвячені пам'яті Наталії Кобринської, на яких виголосила реферат п-ні Емілія Квасниця, а другий реферат на виховну тему — п-ні Ольга Горачук.

Перед Жіночою Організацією є на черзі інавгурація куртин і "ширші сходи" з рефератом про діяльність СФУЖО.

Пані Регіна Лапунька старається віддати належну пошану всім старшим заслуженим членкиням, помагає всім, не жалуючи свого труду. Вона заохочує та втягає до праці всіх без виїмку. Старається об'єднати все жіноцтво. Вона втримує сталий зв'язок з іншими товариствами і запрошує на "ширші сходи". І треба признати, що втішається загальною симпатією та за короткий час своєї каденції зробила дуже багато. Внесла багато життя, і ті, які стояли осторонь, знову починають втягатися до праці. Пані Регіна Лапунька є членом українського хору, що час до часу виступає на бразилійських сценах, як репрезентація українського народнього вокального мистецтва. Працьовита, обов'язкова, підтримує всіх, помагає матеріально і тим дає добрий приклад до наслідування. Вона цікавиться працею кожної членкині Виділу, перевіряє її, виправляє, коли потрібно, і не жалує ні часу ні сил, щоб

Секцією в Апукарані. Головами Жіночої Секції в Апукарані згодом були: Марія Онищенко, Леся Сисак, Ольга Кучма, Іванна Борушенко, Ольга Білецька та Тереза Гуменюк, що головує під сучасну пору. Всі згадані пані вклали багато праці для своєї організації і добра громадянства взагалі. Тому не дивно, що апукаранська Жіноча Сек-

Діти зі школи в Апукарані з учителькою п-ю Іванною Борушенко

ція була однією з найактивніших. Матеріально громаді чимало допомагала покійна сьогодні п. Єлисавета Острианська. Все жіноцтво щиро горнулося до Секції, завзято працювало і насправду було гідне наслідування.

З бігом часу багато українських родин покинуло Апукарану і переїхало до інших міст, але жінки з тих родин і на нових місцях не покидають громадської праці, а, навпаки, відразу включаються в життя місцевих організацій. Багато людей виїхало також за межі Бразилії. Але, хоч і як зменшилися сили апукаранської жіночої громади,

ті, що залишилися на місці, не покидають початого діла. Річ ясна, доводиться їм тепер важче, але при всіх імпрезах, святах та прийняттях їх, як і давніше, можна бачити при праці. Вони далі не поривають зв'язку з Жіночою Організацією в Курітібі, а на місці дружньо співпрацюють з філією ХОС-у. Жіноча Секція в Апукарані відома кожночною готовістю як моральної, так і матеріальної допомоги для Жіночої Організації. Завдяки своїм членкиням та п-ні Іванні Борушенко ця жіноча громадська клітина була відомою зі своєї праці. Її численні концерти та вистави були на гідній мистецькій висоті та варті наслідування, а праця під кожним оглядом взірцевою. Свою гарну діяльність апукаранська Жіноча Секція продовжує і по сьогодні.

п-ні Віра Клочак

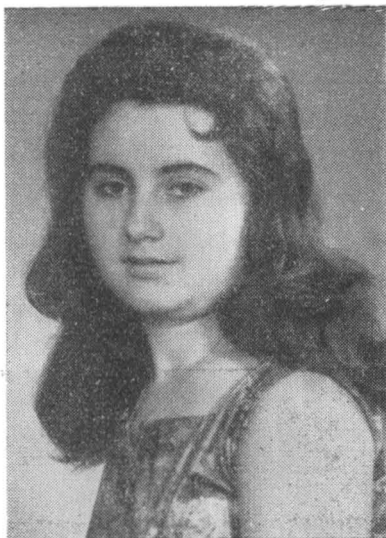
В 1962-му році 10-го листопада за ініціативою щирого українця п. Михайла Байлака в Апукарані започатковано радіопересилання в українській мові. Програма має назву "Голос України", а матеріально утримують її українські торговельні підприємства, що гідне признання та може послужити за гарний приклад. Програму вели п-ні Віра Клочак, п. Михайло Мельник і п-ни Наталія Лисюк та Лідія Шафранська.

В Апукарані є багато українських фірм. Наші люди там добре матеріально стоять, а що при тому є щирими українцями, то ніколи не жалують щедрого гроша на різні національні цілі. Зокрема апукаранська громада дуже

багато причинилася і до видання цієї книжки, за що їй належить щире українське “спасибіг”. Коли б було більше таких громад, як в Апукарані!

п-ні Лідія Шафранська

п-ні Наталія Лесюк

ПОРТО УНІОН

Жваву працю Жіночої Секції в Порто Уніон на довгий час припинила націоналізація. Та її давні членкині, при звичаєні до громадської роботи, весь час мріяли про відновлення своєї організації. Як і більшість нашого жіноцтва, українки з Порто Уніон згуртувалися при філії ХОС. І хоч спочатку не мали ще своєї окремої організації, — вже почали свою корисну працю. Філія під ту пору будувала власну домівку, і жіноцтво старалося їй допомогти. Давніша членкиня Жіночої Секції і досвідчена дівчатка Варвара Кінах взялася енергійно до праці. Під її проводом почали відбуватися різні імпрези та забави, дохід з яких ішов на будову дому. Всі чекали на закінчення будови, щоби у своїй домівці могли краще розвинути працю, і врешті цього дочекалися.

Під проводом Варвари Кінах праця розгорнулася гарно. Засновано курс навчання української мови для дітей та молоді, а цим курсом керувала Надія Кінах. Нав'язали сталий контакт з Жіночою Організацією в Курітібі й співпрацювали з нею у всіх ділянках. Продавали різні квитки для Жіночої Організації при ХОС, висилали грошові допомоги, влаштовували всякі імпрези, дитячі вистави і забави.

В секції працювали п-ні Варвара Кінах, Надія Кінах, Рафаїла Гордій, Варвара Флиса, Оксана Когут, Аделія Соколовська, Ірина Полигач, Ірина Соколовська, Єлисавета Буено Ферейра, Анна Сава та багато інших. Секція влаштовувала всякі національні свята і зверталася до Жіночої Організації при ХОС у Курітібі, яка в міру можливостей старалася допомогти. Також зорганізували при філії ХОС "Діточий Гурток", до якого вписалося 30 дітей. Почин до цього дали Надія Кінах та Марія Чмола.

Жіноча Секція в Порто Уніон працювала добре. На жаль, останнім часом її праця припинилася. Але, нема найменшого сумніву, що це явище тимчасове та що незаба-

ром організація там знову відродиться та ще краще буде продовжувати свою корисну і велику працю для свого народу. В Порто Уніон є досить свідомого елементу, який розуміє вагу та користь громадської праці і який уже дав доказ, що вміє її провадити.

(На основі кореспонденції та протоколів Жіночої Організації при ХОС у Курітібі).

ПОНТА ГРОССА.

Ініціатором організації Жіночої Секції в Понта Гроссі був п. Володимир Гучок. Секцію засновано 15-го серпня 1956 р., а головою обрано п-ню Наталію Гучок. Секція мала біля 20 членкинь, а названо її ім. Л. Українки. У першому Виділі згадано ще Єлисавету Гучок та Марію Білецьку. Між кореспонденцією Жіночої Організації при ХОС у Курітібі вже давніше знаходяться листи п-ні Наталії Гучок, в яких вона висловлювала бажання створити в Понта Гроссі жіночу клітину, і в тій справі просила допомоги.

Хоч Жіноча Секція самостійно не проявляла більшої діяльності, але тісно співпрацювала з Філією ХОС. Брала активну участь у виставах, співах, академіях, як рівно ж підготовляла всякі забави та прийняття.

Спочатку організації мали свій осідок в домі п-ні Наталії Гучок, який перероблено і пристосовано для громадського вжитку. Сама п-ні Наталія Гучок старалася тісно співпрацювати з Жіночою Організацією при ХОС: помагала у збірках на різні цілі, продавала квитки на покривало, цікавилася жіночими справами та ніколи не відмовлялася від виконання тих, чи інших завдань. З її листів видно гаряче бажання, щоб в Понта Гроссі праця йшла гарно.

Коли українська громада збудувала власну домівку, праця дуже пожвавилася. Та багато людей почало виїздити з Понта Гроссі, а з тим громадське життя там завмерло. Та можна надіятися, що незабаром воно знову

відродиться і попливе ще краще, як раніше. Бо в Понта Гроссі є ще досить жінок, які при добрій волі та охоті ще можуть багато зробити.

З активніших жінок можна вичислити пань: Анну Мазепу, Наталію Оверченко, Тетяну Манченко, Марію Савчук і М. Майор та багато інших.

(На підставі протоколів та кореспонденції Жіночої Організації при ХОС).

Крім жіноцтва, яке працювало при Жіночій Секції при Філії ХОС-у, був чималий гурт при Товаристві Прихильників Української Культури. Вони не мали своєї окремої організації, але дуже часто входили до складу Виділу. Праця ішла дуже гарно. Товариство влаштовувало різні академії, підготовляло вистави, в тому й дитячі. Обидві організації працювали спільно в дружній атмосфері й спільними силами здобували великі успіхи. Влаштовували спільно Свячене. Між згуртованим при ТПУК жіноцтвом мали великі заслуги п-ні Ярослава Гаврилишин, Марія Наконечна, Ірина Наконечна, Катерина Гаврилюк, Леся Борошок, Стефа Демчук, Марія Янкошук, М. Керницька та багато інших. Про їхню діяльність часто були згадки на сторінках часопису "Праця", зокрема про вистави, з якими вони їздили до Курітібі, Прудентополя, чи Іраті.

З розмахом і повною посвятою працювали жінки довгі роки, але масовий виїзд до ЗДА та інших міст спричинився до занепаду громадської праці. Все більше відчувався брак людей, і сьогодні в Понта Гроссі залишилася тільки невеличка громадка. Період великої активності, здається, тимчасово стримався.

ПОРТОН (Курітіба)

В 1958-му році на передмісті Курітіби -Портон засновано Жіночу Секцію, куди вписалося 31 членкиня. Голо-

вою вибрано п-ню Ярославу Шкільну, заступницею — Марію Мельник, 1-шою секретаркою Лідію Шпицю, 1-шою скарбничкою Марію Орищину, культурно-освітньою референткою — Ольгу Кушнір. Інші завдання розподілено поміж рештою членкинь.

Дня 9-го серпня 1958-го року Жіноча Секція влаштувала бал під назвою "Український Вечір," який увінчався гарним успіхом. Всі членки широмо помагали одна другій та працювали в наперед визначених

місцях. По балі Жіноча Секція придбала деякі прикраси: вазонки на стіни, вази на столи та настільники.

Дня 11-го жовтня того ж року був улаштований бал "Весни" (що може видатися дуже дивним жителям північної півкулі, де в жовтні не весна, а осінь), до якого доклала чимало зусиль молодь. Королевою балю вибрано панну Казіміру Балуту, яка дуже широмо працювала для товариства та зібрала найбільшу суму грошей.

Засідання відбувалися два рази на місяць. Закуплено деякий посуд, потрібний для господарки Секції.

В 1959-му році вибрано головою п-ню Марію Ковалюк, яка дуже широмо працювала для секції. Куплено скатерті, а сама п-ні Марія Ковалюк подарувала для Секції вишиваний обрус. В 1958-1959 рр. Жіноча Секція придбала три

рушники для прикрашення портретів, а два рушники з українською вишивкою, як рівно ж кілька серветок подарувала п-ні Софія Кошова.

Дня 13-го лютого 1960 р., вже за голівства нової президентки п-ні Марії Ковалюк улаштовано знову "Український Вечір". У програму входив малий скетч, народні танці, підготовані п. П. Кушніром, а на кінець — баль. "Український Вечір" дав гарний дохід. Крім цього балю влаштовано також "бінго дансante" (забава з льотерією). Того ж року портонська Секція попрощалася зі своєю членкинею, заслуженою в громадській праці, — п-нею Тиндою, яка виїхала до ЗДА.

В 1961 р. Секція переходить під заряд нової голови — п-ні Меланії Процик. В 1963-му році відбулося 3 зібрання, знову влаштовано "Український Вечір", який приніс значний прибуток та успіх. В програму Вечора входили народні танці, виконані під проводом проф. Романа Оришина.

В 1964 році Жіноча Секція на Портоні скликала малі збори, на які з'явилося 7 членок: голова Меланія Процик, заступниця Марія Ковалюк, скарб. Аніта Оришин, Ольга Крук, Софія Кошова, Анна Неділюк і секр. Ярослава Шкільна. Обговорено справу приготування чергового "Українського Вечора", який уже увійшов у традицію. Цього року відбудеться він 7-го листопада.

(Матеріал, який подала секретарка — п-ні Ярослава Шкільна).

ПОРТО АЛЕГРЕ

1954 р.

В столиці штату Ріо Гранде-ду-Сул засновано при Секції Товариства Прихильників Української Культури першу Жіночу Секцію ім. Ольги Басараб. Ініціаторкою цього почину була Євгенія Томашівська. Першою головою обрано Марію Коріньовську, а решта виділу виглядала так:

Містоголова — Євгенія Томашівська.

1-ша секретарка — Ярема Фісс.

2-га секретарка — Женовефа Солодка.

1-ша скарбничка — Єва Бодак.

2-га скарбничка — Марія Модна.

Цього року Жіноча Секція в Порто Алегре святкує десятирічний ювілей свого існування.

Секція спочатку примістилася в приватному домі п-на Івана Маскули, бо власного осідку не мала. Але жіноцтво радо пристало на співпрацю з Філією, щоби спільними силами здвинути власну домівку.

Влаштовували спільне Різдво та Великдень. Пані Євгенія Томашівська оповідає цікаву річ: В Порто Алегре нема постійного священика. Тому на Великдень усі сходилися на спільний обід і просили, щоби на цей день приїхав якийсь Отець і посвятив їм паску. Коли ж часом священик приїхати не міг, то люди "святили" собі паску самі.

В Порто Алегре кожного року влаштовують День Матері, День Батька, День Дитини, академії та дають різні вистави.

Пані Марія Коріньовська головувала в Секції 6 літ. Опісля вибрали головою Євгенію Томашівську, містоголовою Сіму Ференц, 1-шою секр. Б. Прималаяк, 2-гою секр. Марію Войтович, 1-шою скарбничкою Олену Занько, 2-гою скарбничкою — Розалію Завадку.

Сучасний Виділ має такий склад: Голова — Марія Чура, містоголова — Сіма Ференц, 1-ша секретарка — Ярослава Горбанська, 2-га секретарка — Олена Занько, 1-ша

скарбничка — Єва Бодак, 2-га скарбничка — Тереза Томашівська. Характер Жіночої Секції в Порто Алегре харитативно-виховний.

При Філії ТПУК є бібліотека, з якої користує і Жіноча Секція з усім її членством. Того членства Секція нараховує 40 осіб.

Крім тієї загальної роботи, яку роблять інші організації в Бразилії, Жіноча Секція ТПУК в Порто Алегре укладає альбом українських вишивок.

Жінки в Порто Алегре дуже охочі до праці, відомі зі своєї гостинности та великої прихильности до Жіночої Організації при ХОС у Курітібі, з якою є в постійнім і тіснім контакті. Жіноцтву там не бракує охоти до праці, й вони могли б її повести ще краще, але справу гальмує недостача матеріалів. Жіноча Секція в Порто Алегре має намір відкрити курс навчання української мови і вже в тій справі зверталася по допомогу до Жіночої Організації при ХОС у Курітібі.

Поодинокі родини в ПОРТО АЛЕГРЕ розпорошені по великих просторах міста і мають труднощі порозумітися і зійтися. Але все ж стараються працювати, не дивлячись ні на які перешкоди. Жінки там цікавляться жіночим рухом та стараються не залишитися позаду від інших, а їхня Секція є найактивнішою в ТПУК.

(Подане п-єю Євгенією Томашівською).

Крім Жіночої Секції при ТПУК, в Порто Алегре постала в липні цього року Жіноча Секція при Філії ХОС. Сподіваємося, що вона скоро розгорне позитивну та багату на успіхи працю. Першою головою Секції, що постала в дільниці Нітерой, обрано Лору Моржак, а секретаркою Тетяну Манченко. Зорганізувала цю нову жіночу клітину Наталія Лиса, а підготувала п-ні Ольга Горачук.

Марія Кирилович Волошин

СПОГАДИ ПРО ПИСАНЧАРСТВО

Писанка ніколи не була мені чимсь надзвичайним, чи новим. Я з писанкою виросла. Не знаю, коли я почала їх "мазати". Кажу "мазати", бо малою не вміла їх писати, але пробувала це робити ще дитиною в Галичині.

п-ні Марія Кирилович Волошин

До Бразилії я приїхала, не маючи ще повних десяти років. Вдома ми щороку писали писанки пером і фарбою, починаючи цю роботу у квітню неділю. Багато ми не успівали зробити — яких двадцять, залежно від того, скільки нас, писанчарок, було: спочатку дві, потім три, а вкінці чотири. Діти підросли, і всі хотіли писати. Щонайкращі писанки мама роздавали, як великодні подарунки, а гірші ми з'їдали.

Все йшло добре, поки мама мали привезені з Галичини фарби. Та коли фарби скінчилися, здавалося, що скінчиться і наша радість із писанням. Дітям на плач збиралося, що не буде улюблених писанок, та ще й писаних із квітними мотивами. Що вже мама не видумували, що не пробували — нічого не вдавалося. Аж ось прийшла їм до голови щаслива думка — видобувати фарбу з розмоченого у воді різнокольорового тоненького паперу — бібулки. Фарба, на нашу загальну втіху, видалася придатною, і ми почали знову писати писанки. Великдень знову набрав свого урочисто-радісного настрою. Писали ми, як і раніше, сталевими перами.

Одного разу на засіданні Жіночої Секції при ХОС у Курітбі, саме перед Великоднем, журилися п-ні Ольга Горачук — тогочасна голова — та п-ні Клавдія Ващенко — секретарка, — що треба було б писати писанки, але немає кисток і нема нікого, хто б вмів їх зробити. Тоді я неспіливо сказала, що вмію писати писанки звичайним

п-ні Марія Кирилович Волошин при писанні писанок

сталевим пером. Пані дуже здивувалися і спочатку не хотіли вірити, що справу можна буде розв'язати. Покійна вже тепер п-ні Клавдія Ващенко запропонувала мені показати цей спосіб писання писанок на практиці, на що я з деяким страхом погодилася.

Призначено день і повідомлено зацікавлених — прий-

ти з деяким потрібним матеріалом. Решту я приобіцяла постаратися сама.

І так у 1957-му році постав перший курс писання писанок. Почала я його в перших днях Великого Посту, даючи лекції кожної суботи. На першу лекцію з'явилися приблизно десять-дванадцять пань. Я показала їм, як поділити яйце, як його тримати, як розмальовувати яйце приліп-леним папером, або здобутою з розмоченого паперу фарбою і як писати звичайним пером. На наступну суботу п-ні Ольга Горачук запросила фотографа, щоб зробити знімку з нашого першого писанчарського курсу. На цей день прийшло приблизно 30 пань, чим зробили мені дуже приємну несподіванку. Курс тривав ще дві суботи і закінчився.

Учасниці курсу скористали з моїх лекцій і з додатком свого власного мистецького хисту стали добрими писанчарками. Моїми ученицями були: Ольга Скальська, Тетяна Бачин, Єлисавета Ліщинська, Ярослава Ліщинська, Дарія Рибка, Ольга Рибка, Авдія Мацюра, Аніта Демчук і багато інших.

Перед Великоднем влаштовано виставку наших писанок на вітринах найбільших крамниць Курітібі.

З того часу курси писання писанок з великим успіхом повторювано кожного року.

В 1958-му році на прохання пароха католицької церкви в Курітібі о. Методія Нічки я zorganizувала такий самий курс при парохії.

Про курси, вистави писанок і спосіб їх писання оголошувалося і писалося в "Хліборобі" в 1957-58-59 роках. Тепер я вже перестала провадити такі курси, бо багато пань і дівчат навчилися мистецтва писанчарства і дуже добре мене заступають. Я дуже вдоволена, що моє сталеве перо і знання справи стало громаді в пригоді. Ніхто більше не журиться писанками: мати тільки добру волю й охоту — а писанка буде. Вона тепер на Великдень прикрашує кожен кошик зі свяченим і є майже в кожній хаті.

Відома вона і між бразільцями. Нею захоплюються, її пошукують і купують. Репортер з найповажнішого Курі-

тібського часопису “Діарію до Парана” зробив навіть зі мною інтерв’ю про українську писанку, а найпоширніший у Бразилії ілюстрований журнал “Крузейро” вмістив у 1962-му році на тему писанчарства великий репортаж та помістив численні знімки.

Писанки п-ні Дарії Кирилович-Волошин

СОЮЗ УКРАЇНОК ПРИ ТОВАРИСТВІ “СОБОРНІСТЬ” У САН ПАВЛО

Дня 15-го вересня 1957 р. в домівці товариства “Соборність” відбулося перше засідання українських жінок зі Сан Павло з метою заснування жіночої секції. Душею цієї справи була проф. Марія Янішевська. Прийвних на першому засіданні було всього 10 пань. На засідання трибули також голова товариства “Соборність” п. Едвард Віцке, парох української католицької церкви о. Іринарх Маланяк ЧСВВ, парох укр. православної церкви Покрови Матері Божої — о. Григорій Сіваченко та деякі члени товариства. Збори розпочалися молитвою і промовою о. І. Маланяка.

Від організаційної групи промовила п-ні проф. Марія Янішевська, що з'ясувала доцільність організації Жіночої Секції та накреслила головні її завдання:

1. Національно-патріотичне та релігійне виховання дітей і молоді української колонії в Сан Павло.
2. Допомога матерям-українкам у вихованні свідомих та активних керівників і будівничих нашого національно-державного майбутнього.
3. Збагачення скарбниці духової культури та гідна популяризація її серед чужинців.
4. Плекання національних та релігійних традицій нашого народу.

Голова т-ва “Соборність” п. Едвард Віцке щиро підтримував зроджену ініціативу, давав для праці жіноцтва місце в домівці товариства та обіцяв усебічну поміч жіночій організації.

Так постав “Союз Українок” у Сан Павло. Перший Виділ обрано у такому складі:

- Голова — Марія Янішевська.
- Заступниця — Зоня Кирилось.
- Секретарка — Марія Барвінська.
- Скарбничка — Дуся Гамула.

Рішено на найближчих засіданнях доповнити склад

Управи, а тим часом вже взятися до здійснення таких завдань:

1. Зорганізувати при кожній парохії гуртки дітей і молоді та навчати їх української мови.

Управа "Союзу Українок" при т-ві
"Соборність" за голови п-ні Марії
Янішевської

2. Підготувати свято ялинки з колядами та дарунками для дітвори.

3. Придбати для окраси домівки хрест і образ св. Ольги, яку обрано на патронку Секції.

На наступнім засіданні доповнено Управу такими особами: 2-га секретарка — Н. Волошко, 2-га скарбничка З. Підлісна. На тому ж засіданні Впр. о. Іринарх Маланяк поставив хрест і образ св. Ольги пензля малярки Тетяни Тамарської що той образ подарувала для Секції.

Досі головами Союзу Українок у Сан Павло були: Марія Янішевська, Марія Коза, Марія Гусак

і Марія Павлючкович, яка головує і під сучасну пору.

У гармонійній співпраці зі Сестрами Служебницями Пречистої Диви Марії Секція рік-річно влаштовує з великими успіхами свято Матері, ялинки і відзначає день своєї Патронки — св. кн. Ольги.

Секція вирішила надіслати привіт до Централі Союзу Українок у Південній Америці, а разом і прохання — прислати для Секції відповідні інструкції та літературу.

Секція час від часу дає доповіді на актуальні теми, готує дітвору і молодь до виступів з національними тан-

цями на різних святах, і навіть у телевізії, а також матеріально допомагає бідним.

На жаль, з причини реєміграції таких членкинь, як Зоня Кирилось, Марія Гусак, Дуся Гамула та Євдокія Петранівська, Секція втратила частину своїх сил. Та все ж під сучасну пору нараховує 58 членкинь, що є поважним числом. Як уже було згадано, головою Секції є п-ні Марія Павлючкович, а секретаркою — п-ні Наталія Саміла. Найбільше відзначилися в роботі Секції пані Марія Янішевська, Анна Волинець, Стефанія Кухар, Анна Федоришин й Анна Грилюк. Секція С'юзу Українок мусить поборювати чималі труднощі. Перешкоджає їй в роботі брак відповідної домівки і велика віддаль поміж членкинями. Але завдячність, віра в краще майбутнє, свідомість і патріотизм скеровують працю в загальне русло для добра української справи.

(Надіслане).

Антонія Шульган

КАТЕХИТКИ СЕРЦЯ ІСУСОВОГО

Інститут Катехиток Серця Ісусового оснований в 1940-му році Впр. о. Христофором Миськів ЧСВВ зі співпрацею інших ОО. Василян. В 1950 р. Конституції Інституту, справлені і доповнені Священною Конгрегацією для Східніх Церков у Римі на підставі Папської Енцикліки "Провіда Матер Екклезія", мають свою дефінітивну церковну апробату.

Катехитки С. І. з своїм оснувателем о. Хр. Миськів ЧСВВ 1961 р.

Ціли оснoвання цієї інституції — апостолят і поширення української культури.

Осідок Інституту з власним головним домом є в Прудентополі. Крім Прудентополя Інститут має ще доми в Понта Гроссі, в Курітібі, на колонії Лігасон, а найновіший — в Іваїпоран. Поза Бразилією є один дім в Обері (Аргентина) і другий в Енкарнасіон (Парагвай).

Утримуються катехитки зі своєї власної праці, голов-
но — учительської.

Головніші дотеперішні чинності Катехиток С. І. такі:

І. ВИШКОЛЕННЯ КАТЕХИТОК.

Щоби могли успішно виконувати свою працю, кате-
хитки докладають усіх можливих старань для відповід-
ного вишколення своїх членок. Вишколюють їх у різних
галузях, але головну увагу приділяють на вишколення
учительок, маючи на увазі, що залежно від виховання мо-
лоді пригтовляється краще майбутнє Церкви і народу.

У матернім домі в Прудентополі катехитки С. І. про-
водять цілорічний катехитичний вишкіл для своїх канди-
даток, підготовляючи їх до майбутньої діяльності. Що-
року в липні влаштовують бодай тритижневі курси для
всіх катехиток, на які запрошують теж інших дівчат, го-
ловно — вчительок. Курсами проводять Впр. ОО. Василіяни
і до того підготовлені катехитки. На курсах викладається
історія Церкви, зокрема в Україні, історія Унії, катехизм,
катехитика, педагогіка, українська мова, журналістика,
українські народні танці, церковний і народний спів, дитячі
забави тощо. З цих предметів кожного року вибирається
2-3, відповідно до потреби.

ІІ. КАТЕХИЗАЦІЯ

Вчителюючи по світських школах, катехитки старають-
ся в них уводити, зберігати і поширювати знання релігії.
До того щороку підчас літніх вакацій, тобто в грудні, січ-
ні й лютім, катехитки С. І. займаються виключно катехи-
заціями. Для того виїжджають вони у далекі колонії, пе-
реважно туди, де люди дуже рідко, або взагалі не мають
духової обслуги.

Більшість катехизацій відбуто в колоніях Парани і
Санта Катаріна (Бразилія), як також у провінції Місіонес
(Аргентина), а останньо — і в Парагваю. Крім навчання
дітвори, катехитки організують молодь і старших, даючи
їм змогу пізнати основні правди св. віри та красу і велич
нашого обряду, при чому навчають церковного і народ-

нього співу, рідної мови, тощо, щоб так затримати національні прикмети наших поселенців й уберегти їх перед де-націоналізацією в чужому оточенні. Теж приготівляють родини до інтронізації Пресвятого Серця Ісусового і Непорочного Серця Марії.

Підчас шкільного року катехитки С. І. щонеділі й свята йдуть на недалекі від Прудентополя колонії — навчати дітей і молодь катехизму, рідної мови, співу тощо. Цю працю відбувають по школах, церквах і приватних домах.

Куди важча для катехиток праця в Аргентині. Там у більшості околиць праця носить суто місійний характер. Крім навчання катехизму дітей, треба нераз усвідомляти й старших про правди св. віри й правдивість католицької релігії. Багатьох доводиться підготовляти до св. Тайни Хрещення, або до узаконення подружжя. Бувають такі випадки, коли дорослі після одержання Тайни Хрещення зраз дістають ще й інші Тайни: Миропомазання, Евхаристію і Супружжя.

Там підчас катехизації катехитки не раз зустрічаються з великими труднощами. Звичайно треба ходити від хати до хати і переконувати батьків про потребу навчання їхніх дітей катехизму, що вдається з великим трудом. Не зважаючи на це, катехитки працюють, поволі нав'язуючи взаємини з людьми, і так ведуть свій добровільно взятий обов'язок перед Церквою та народом. Успіхи здебільша бувають задовільні.

Інша трудність, з якою катехитки мусять боротися — це трудність фінансова. Майже всі кошти катехизації при-неволений покривати сам Інститут. Є вправді громади свідомі, які стараються винагородити труд і видатки катехиток, але їх небагато. В деяких місцевостях люди не спроможуться навіть оплатити видатків подорожі.

III. ПРАЦЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Катехитки звичайно належать до парафіяльного хору й завжди беруть активну участь у богослуженнях і релігійних урочистостях. Також належать до світських українських організацій та беруть участь в академіях і виступах.

Працюють над міською дітворою, навчаючи її церковної і рідної пісні, мови, письма й народних танців та приготавляють її до прилюдних виступів. Керують випозичальнями книжок, як своєї бібліотеки, так і бібліотек товариств (напр., ТПУК у Прудентополі). Розпродують добрі книжки, образи, “девоціоналія” тощо.

Самі катехитки дотепер уже видали 3 більші книжечки: “Фатіма”, “Люрд” і “Вишкіл до Апостолування” остан-

Учениці Домашньої Школи при Інституті Катехиток С. І. в Прудентополі
Сидить зліва п-нна Надія Шульган — Головна директорка Інституту КСІ.

ня є перекладом з італійського). Також уже 4 роки видають власний журналік “Бджілка”.

IV. ІНТЕРНАТ СВ. ОЛЬГИ

При Інституті Катехиток (С. І. в Прудентополі існує інтернат св. Ольги, в якому виховуються дівчата з колоній — приблизно 70-80 річно. Більшість тих дівчат походять з дуже вбогих родин, і тому Інститут призначає велику частину своїх прибутків на їхнє удержання.

Катехитки стараються дати своїм інтерністкам основне релігійне і суспільне виховання. Ті дівчата вчащають май-

же щодня на Службу Божу, часто приступають до Св. Тайн і виконують інші богомільні вправи.

Інтерністки св. Ольги навчаються рівночасно в державних школах, де овоєю поведінкою звичайно дають добрий приклад іншим ученицям, підтримуючи в них релігійного духа й мораль, а також таким робом підготовляються краще до майбутнього життя і праці серед світу. Зде-

Учениці Домашньої Школи на годині навчання штучних цвітів

більша вони мають славу добрих учениць.

Малі інтернати для дівчат катехитки провадять також і по місцевостях, де вчителюють, або де мають свої доми. Покищо такі інтернати існують в Понта Гроссі, Лігасоні та Іваїпоран.

V. МАРІЙСЬКА ДРУЖИНА ПРИ ІНСТИТУТІ КАТЕХИТОК С. І.

В 1956 році створено при Інституті КСІ Марійську Дружину під покровом Непорочного Серця Марії і св. Йосипа. До неї належать катехитки С. І. та їхні студентки й

вихованки. За старанням Впр. о. Клима Корчагіна ЧСВВ Їх Еміненція Д. Жайме де Баррос Камара 13-го травня 1957 р. канонічно ерегував Марійську Дружину Інституту КСІ. В тому ж таки 1957-му році з нагоди сороклітнього ювілею появ Пречистої Діви у Фатімі Марійська Дружина дала почин до влаштовання свята, яке спільно відсвяткували всі Марійські Дружини міста й околиць Прудентополя у днях 10 до 13 жовтня.

З тієї нагоди членки Марійської Дружини Інституту

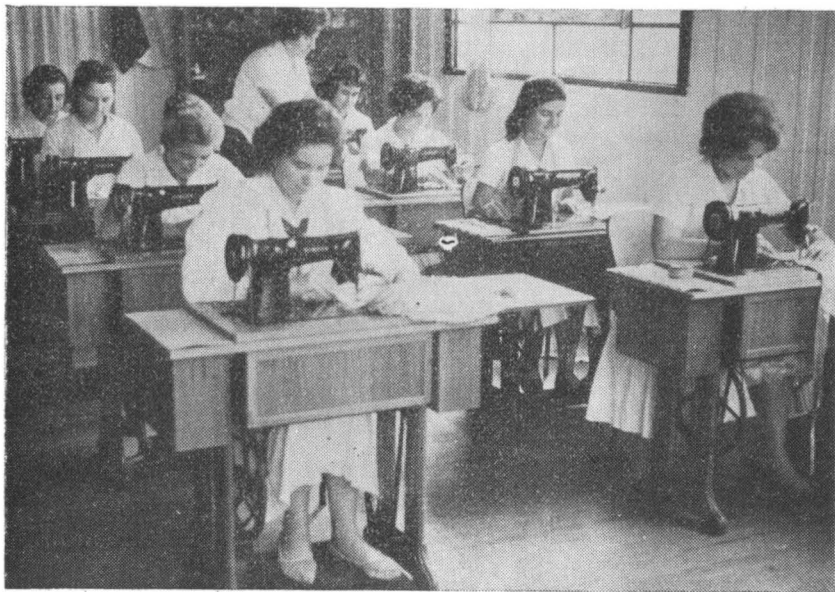

Учениці Домашньої Школи на годині рисування писанок

підготовляли відчити, пов'язані з появами Фатімської Матері Божої і зачитували їх на своїх сходинах. Ті відчити поміщувано в "Праці", опісля ж видано окремою книжечкою п. н. "Чудо Ясноміливого Сонця". Книжка розійшлася у кількості 2.000 примірників.

В 1958-му році за старанням Їх Ексц. Кир Йосипа Мартинця ЧСВВ прийнято Марійську Дружину до "Пріма Прімарія" в Римі. Під цю пору М. Дружина при Інституті КСІ

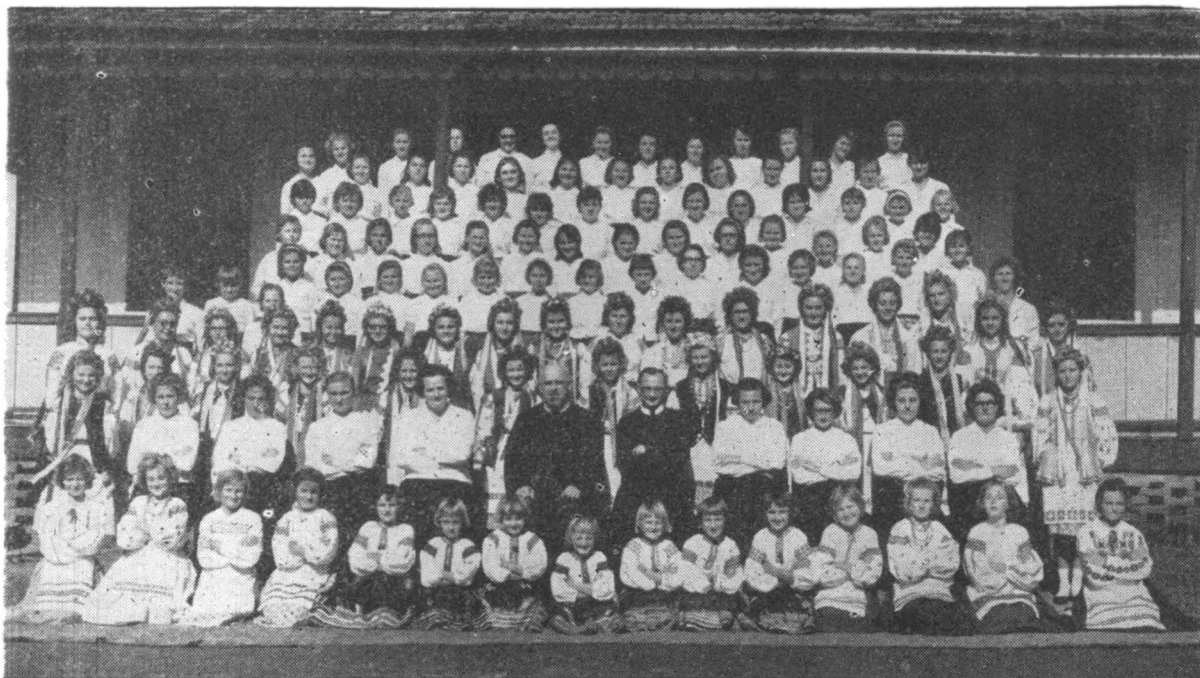
начисляє 78 членок і 37 кандидаток. Вона відбуває свої збори що два тижні, й на них Впр. о. Провідник звичайно викладає догматику, історію Церкви, устрій Христової Церкви тощо, а членки своєю чергою, зачитують виготовлені ними відчити на релігійні, педагогічні та інші теми.

Учениці Домашньої Школи, на годині науки шиття

VI. ЖІНОЧО-ГОСПОДАРСЬКА ШКОЛА.

В Прудентополі є також Домашня Жіноча Школа, залежна від федерального уряду, в якій учителюють і яку провадять катехитки. Вчать в тій школі не тільки інтерністки св. Ольги, але також і міські дівчата та жінки. Метою тієї школи є — поширити культуру і виховати дівчат на добрих господинь та свідомих громадянок. Підчас шкільного року учениці Домашньої Школи виїжджають на недалекі колонії і там приміняють на практиці те, чого

Катехитки Серця Ісусового й учениці з Гостем з Риму — Всесв. Протоархимандритом о. Атанасієм Великим ЧСВВ і Впр. о. Володимиром Бурком — Церк. Асист. Інституту КСІ, в Прудентополі 1964 року.

вже навчилися: вчать сільських дівчат і жінок куховарства, краєцтва і ручних робіт. Звичайно повертаються з колоній веселі й заохочені, бо люди цікавляться їхньою працею, цінять її та користають з їхніх вказівок і порад.

А. Ш.

Катехитки С. І., як бачимо, провадять величезну і надзвичайно корисну для нашого народу працю. Багато наших здібних дівчат з колоній пропало б для української громади, коли б не катехитки. Завдяки катехиткам сьогодні багато найбідніших дівчат з колоній має можливість учитися, морально й національно гартуватися та набувати різних фахів, знання яких вони потім передають іншим жінкам і дівчатам на колоніях. Вийшовши переважно з того оточення, катехитки знають добре відносини між нашими хліборобами, мають підхід до людей, а люди їх приймають, як своїх, і слухають їхніх порад. Не дивно, отже, що багато бідних дівчат з колоній ідуть до інтернату св. Ольги, де катехитки власним коштом вивчають їх і виховують.

Деякі катехитки вже мають закінчену вищу освіту, як, напр. Ольга Баран — дентистка та асистент одонтологічного факультету в П. Гроссі. Має власну клініку, в якій обслуговує не тільки катехиток, але й приватних пацієнтів. Друга катехитка — Ярослава Багрій скінчила одонтологічний факультет в Аргентині. Панна Надія Шульган, теперішня директорка, після закінчення вищих шкіл і учительської школи домашнього господарства, що її завершила з відзначенням у Ріо де Жанейро, одержала стипендію від УНЕСКО на студії до Мексика, де з успіхом покінчила педагогічні студії. Текля Істружак, є інспекторкою народніх шкіл. Мирослава Кривий виїхала до Еспанії на теологічні студії, Анна Гоц вчиться в Курітібі на філософічному факультеті. Приблизно 15 катехиток має вже закінчену середню освіту, а багато є в середніх і початкових школах. Всі вони обов'язково вивчають українську мову, звичаї, мистецтво і танці. В м. Понта Гросса

тісно співпрацювали з Товариством Прихильників Української Культури, і сьогодні там є курс української мови, що його провадить Розалія Ядвіжак.

Свої знання і все своє життя катехитки жертвенно віддають для піднесення не тільки релігійного, але й національного та культурно-освітнього рівня наших колоній.

Першою директоркою Інституту Катехиток, була Антонія Шульган, яка керувала Інститутом 10 років. Другою директоркою і посьогодні є Надія Шульган. Великим досягненням катехиток є, що вже 4 роки видають свій журналік "Бджілку", яку редагує п-на Надія Шульган, що вже сама видала деякі книжечки. Дописують до "Бджілки" самі катехитки.

МАРІЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО ЖІНОК

при церкві Різдва Матері Божої в Курітібі.

П-ні Ольга Людмила-Ковалышин 1-а Голова Марійського Тов. Жінок в Курітібі.

Марійське Товариство Жінок при церкві Різдва Матері Божої в Курітібі постало дня 5-го червня 1958 р. Ініціатором його був впр. о. Методій Ничка, який ще в травні скликав на нараду жінок, яким вияснив доцільність такого товариства та його мету. На нараду з'явилися: Іванна Борушенко, Катерина Горобійовська, Зінаїла Адамович, Ірина Хома, Єва Осарчук, Степанія Буська, Дарія Придаткевич і проф. Леонтія Боднарук. Присутні погодилися на заснування організації та приобіцяли кожна по мірі спроможности спричинитися до започаткованого діла.

Дня 11 травня 1958 р. в домівці Впр. ОО. Василян при вул. Мартінь Аффонсо в Курітібі відбулися так звані організаційні сходи та наради, на яких вирішено скликати перш ширші Основні Загальні Збори. Організація прибрала назву "Марійське Товариство Жінок", а за свою Покровительку взяла Пречисту Діву Марію. Щоб об'єднати ширші кола жіноцтва та підготувати Загальні Збори, п-ні Леонтія Боднарук, Дарія Придаткевич та п-на Анна Хома їздили на різні дільниці міста: Віста Алегре, Кампінас та Бігорільо.

Як вже сказано вище, дня 5-го червня відбулися Загальні Основні Збори Марійського Товариства Жінок. Для нарад відступили приміщення наші Сестри Служебниці ПДМ.

Крім о. Методія Нички, який тепер працює між українськими поселеннями в Англії в м. Братфорд, велику їні-

Членки Марійського Товариства Жінок за голови пні Ольги Людмили-Ковалишин. Посередині: Їх Експедиція Кир Йосип Мартинець ЧСВВ — Ап. Екзарх для українців у Бразилії, і Впр. о. Парох Пасив Лозовий ЧСВВ.

ціятиву у заснованні Товариства виявили п-ні проф. Леонтія Боднарук, що живе в Детройті в ЗДА, і п-ні Дарія Придаткевич, що живе в Гамілтоні в Канаді.

На Загальних Зборах вибрано перший Виділ у такому складі:

Голова — Людмила Ковалишин
Перша асистентка — Регіна Лапунька
Друга асистентка — Стефанія Буська
Перша секретарка — Леонтія Боднарук
Друга секретарка — Марія Кирилович Волошин
Перша скарбничка — Катерина Горобійовська
Друга скарбничка — Катерина Башин
Перша бібліотекарка — Марія Равлик
Друга бібліотекарка — Євгенія Бовкаловська
Перша культ-осв. реф. — Ірина Хома
Друга культ-осв. реф. — Віра Климчук
Перша орган. рефер. Іванна Борушенко
Друга орган. рефер. Наталія Саміла
Перша госп. рефер. Зіна Адамович
Друга госп. рефер. Наталія Осарчук

Контрольна Комісія:

П-ні: Ева Осарчук, Анна Кучма-Кочерженко, Анна Купіцька.

Зв'язкові:

Віла Гваїра п-ні Марія Білан
Віста Алєгре п-ні Таля Гарасим
Бігорільо п-ні Анастасія Гринчишин
Кампінас п-ні Анастасія Гребінник
Під цю пору М. Т. Ж. має 85 членкинь.

Ціль Марійського Товариства Жінок є виховно-харитативна.

Управа, вибрана на останніх загальних зборах, які відбулися дня 27-го жовтня 1963:

Голова п-ні Сесілія Семчишин
Містоголова п-ні Регіна Лапунька

Секретарки: п-ні Ірина Хома для браз. мови, п-ні Володимира Ділай для укр. мови, п-ні Ольга Людмила-Ковалишин для укр. мови.

Скарбнички: п-ні Авдія Мацюра і п-ні Ольга Купіцька

Бібліотекарки: п-ні Ада Хома і п-ні Катерина Бащин

Культур.-освіт. реф. п-ні Наталія Сисак, п-ні Стефанія Буська, п-ні Наталія Лиса.

Господині: п-ні Анастасія Климчук, п-ні Анна Купіцька.

Контр. Комісія: п-ні Анна Рирба, п-ні Іванна Борушенко, п-ні Марія К. Волошин.

Теперішнім парохом при церкві, де існує товариство, є Впр. о. Микола Іванів ЧСВВ.

Праця Марійського Товариства Жінок є харитативно-культурна. Вже рік займається воно розподілом допомоги від американської Допомогової Акції "Карітас" поміж бідними. Біля 60 родин користує з тієї допомоги.

Кожного року МТЖ влаштовує свято св. Миколая для бідних дітей та роздає подарунки. По кожнім першім Св. Причасті щороку влаштовує прийняття для дітей. Також увело в традицію спільне Свячене для всіх парохіян.

Крім харитативної праці, МТЖ веде також і працю культурно-освітню. Кілька разів у рік скликає ширші сходи членок для вислухання виховного реферату та його обговорення. Самі, або спільно з Жіночою Організацією при ХОС приготавляють різні свята, курси писанок, реферати про вишивки. Одним з найбільших бажань МТЖ є зацікавитися дівчатами з колоній, які шукають заробітків у Курітібі, але це бажання покищо не вивелося в ніяку конкретну форму.

Членкині МТЖ помагають при всіх церковних празниках, приносять різні речі на льотерію, торги, продають квитки і т. д.

Хоча Марійське Товариство Жінок не має багато членок, але праця в ньому йде гарно. Кожного місяця збирається Виділ для обговорення усіх біжучих справ.

п-ні Сесілія Семчишин
Теперішня голова МТЖ.

У 1963-му році МТЖ відзначило п'яту річницю свого існування гарною програмою. Слід зазначити, що у Товаристві між членками є дружні відносини та згідливість. Всі охоче допомагають одна другій, а їхні прийняття мають родинний характер.

При Товаристві є бібліотека, з якої кожної неділі можна позичити гарну і корисну книжку.

МТЖ влаштовало три курси: курс укр. мови, який провадила п-ні Іванна Борушенко, курс роблення зайчиків, який провадила п-ні Катерина Бащин та курс писання

писанок, яким керувала п-ні Марія Кирилович-Волошин. Всі членкині стараються працювати і в кожній корисній справі допомагати. Спільно з Жіночою Організацією ХОС влаштували гарне свято героїнь у 1963-му році. Хорові точки підготував теперішня голова — п-ні Сесілія Семчишин. Підчас богослужень співає хор у складі членкинь МТЖ.

Головами МТЖ після п-ні Людмили Ковалишин були Регіна Лапунька, Анна Худій і Сесілія Семчишин. Великі заслуги в Товаристві мають Славомира Ретька, Людмила Ковалишин, Регіна Лапунька, Ірина Хома, Анна Хома, Марія Кирилович-Волошин, Наталія Сисак, Зіна Адамович, Анна Купіцька, Іванна Борушенко.

Анна Хома-Худій

ПИСАНКИ

п-ні Ірина Хома

ли бідненькі й незугарні, і мені було невимовно сумно. Мама, однак, проти власного переконання хвалила їх і, заохочуючи мене, помагала розмальовувати фарбами.

Я писала вперто щороку, набирала виправи та розв'язування справи, наслідуючи геометричні та рослинні мотиви. Траплялося, що я помилялася, або що зраджувала фарба. Тоді мама відкладала яйце і давала мені чисте. Так я навчилася писати писанки з моєю мамою, як вона навчилася зі своєю.

У 1953-му році відкрили ми в Курітібі нашу торговельну фірму і таки того самого року перед Великоднем виставили на вітрині, для прикраси, наші великодні писанки. Новина викликала велике зацікавлення перехожих. Люди заходили до крамниці й питали, чи можна ці яйця купити. Всі, хто не знав мистецтва української писанки, були переконані, що це — дерев'яні яйця. Коли ж дізнавалися правди, дуже дивувалися і захоплювалися.

З ранніх літ залишився мені незатертий спомин про той час, як я з моєю тепер уже покійною мамою вчилася писати перші писанки. Перед Великодніми Святами мама, втомлена приготуваннями і порядками, коли вже діти лягали спати, сідала і писала писанки. Я сиділа біля неї, дивуючись безмірно тим візерункам, що виходили з-під вправної руки, і просила маму, щоб навчила і мене робити те саме. Інколи брала в неї перо і пробувала писати. Але мої писанки виходили.

Згодом мама покинула займатися писанками. Казала, що я пишу краще від неї і можу взяти цей обов'язок на себе. Але, коли оженився мій брат, в нашій родині з'явилася ще одна особа, яка побила мій рекорд у писанчарстві. Моя братова Ірина мала дуже багато терпеливості, що впарі з мистецьким смаком привело її до перемоги у писанчарстві над моїм і маминим хистом. Мали ми також багато товаришок, які приходили до нас і вчилися техніки писанчарства. Тепер ми щороку влаштовуємо у нашій крамниці виставу писанок. Вони мають успіх і попит, який увесь час зростає. Дохід, який приносив нам цей вид нашого національного мистецтва ми віддавали до каси Марійського Товариства Жінок.

Цього року, вже одружена, я увійшла у члени МТЖ і подала думку про більшу виставу писанок у крамниці-галерії мистецьких образів "Кокако" п-ни Євгенії Курач. П-на Євгенія Курач радо погодилася і навіть постаралася репортерів з місцевих часописів. Моя братова Ірина виготовила на ту виставу багато писанок, а п-на Ірина Лиса — мальовану ручно порцеляну в українському стилі. Жіноцтво радо погодилося позичити різні експонати українського мистецтва, і вистава випала дуже гарно.

Виставу з великим зацікавленням відвідало значне число людей. Писанки мали збут і йшли, як великодні подарунки, до інших міст Бразилії, закордон, в тому числі навіть до далекої Японії. Отже, мистецтво писанки знайшло своїх цінителів серед цілком чужого собі оточення.

СЕСТРИЦТВО СВ. МАГДАЛИНИ

Першими ініціаторками Сестрицтва і жінками, які найбільше працювали при православної парафії св. Дмитрія були такі пані: Ірина Мельничук, Меланія Середюк, Василина Миколайчук, Е. Боднарук, Юстина Голуб, Ф. Стоян, Н. Якуб, О. Ліщук, М. Шевчук, В. Фірчук, Ф. Бокаловська, А. Зімбович і багато інших, які, ще не маючи вибраної управи, почали працювати в 1934-му році під опікою с. п. о. Онищенка. Так працювали аж до 1956 р. За той час сестриці мінялися: одні відходили, а другі приходили. Але праця в Сестрицтві йшла гарно і розвивалася.

В 1956-му році Сестрицтво вибрало Управу, яку за статутом, як голова, очолив протопресвітер о. Ф. Кульчицький.

До Управи ввійшли такі особи:

1-ша заступниця — Єлисавета Остряньська

2-га заступниця — Меланія Середюк

Секретарка — Павлина Чайка

1-ша скарбничка — Василина Миколайчук

2-га скарбничка — Лідія Дейнека

Членкині: Віра Кульчицька, Марія Корній, Юстина Голуб, Ірина Дейнека, А. Баранцевич, Дарія Крива, Анна Гузієнко.

Почесна сестриця — Ірина Мельничук.

Сьогодні Сестрицтво св. Магдалини нараховує 35 членкинь. Першим його завданням було — прикрашування церкви. За час свого існування Сестрицтво придбало багато речей: ризи, священні начиння, пелени на престіл, аналії і пару хоругв. Пелени і хоругви Сестриці вишили власноручно, а що мали вміння і розуміння справи, то створили речі мистецької вартости. Крім того, сестриці оправили євангелію, подарували великий образ "Моління" і придбали "райські двері". Помагають у будові церкви та відвідують хворих.

(3 надісланого матеріялу)

Не обмежуючись до діяльності суто релігійної, Сестрицтво св. Магдалини займається також справами культурно-освітніми й загально-національними. Так, наприклад, сестриці заклали школу навчання української мови. Довгий час навчання вів сам протопресвітер о. Ф. Кульчицький, а тепер цим курсом керує п-на Лідія Дейнека.

Посередині: Протопресвітер о. Філімон Кульчицький, зліва від нього — бл. п. Віра Кульчицька, з-права — бл. п. Єлисавета Острианська.

При другій православній парафії на Портоні існує Сестрицтво св. Ольги. Там також є курс української мови, яким керує Марія Дейнека.

Членкині обох Сестрицтв часто бувають й активними членкинями Жіночої Організації при ХОС, інколи навіть членкинями заслуженими, як, наприклад, бл. п. Єлисавета Острианська і бл. п. Віра Кульчицька. Сестриці св. Магдалини, як і св. Ольги спільно з Жіночою Організацією при ХОС влаштовують національні свята. Так, наприклад, спільно відзначали свято Героїнь, ювілей сороклітнього жіночого руху в Бразилії, не згадуючи вже про інші імпрези, академії, концерти, забави і т. п. Делегатки Сестрицтв, як рівно ж і поодинокі членкині взяли участь у богослу-

женню, яке було відправлене в українській католицькій церкві в наміренні жіночого руху і праці.

Для Жіночої Організації при ХОС багато труду приклали зокрема п-ні Зінаїда Ящинська та Анна Сербиненко. Пані Анна Сербиненко довгі роки вела українську школу й зокрема присвячувалася повністю дитячим виставам та імпрезам, навіть власноручно виготовляючи потрібні костюми. Працювала віддано і безкорисно, зі самої тільки любови до справи й української дітвори.

ФОЛКЛЬОРНА ГРУПА

Заходом паранської Секретарії Виховання й Культури у Курітібі з 1958-го року започатковано щорічні покази вокального і хореографічного мистецтва всіх етнічних груп штату. Українська Фолкльорна Група, або інакше — Фолкльорна Репрезентація, складена з усіх бажаючих, неза-

Виступ Фолкльорної Групи

лежно від приналежності до того чи іншого товариства, згуртувалася при Централі ХОС-у. Більшу частину складу Фолкльорної Репрезентації становлять члени ХОС-у, а, головню, молодечої Секції.

Жіночі організації беруть чинну й активну участь у цій справі, що служить якнайліпше пропаганді нашого імені. В хорі й танцювальному гуртку — повно жіноцтва і дівчат. Провідну роль між танцюристами має панна Євгенія Бовкаловська. Вона укладає програми і komponує танці. Протягом трьох останніх років вона керує цілими

виступами на фестивалях. До координаційної групи належить також Наталія Лиса, яка перебрала на себе монтаж репрезентаційних виступів з тих готових точок, що їх готують співаки і танцюристи. Практичне оформлення деталей сцени, виготовлення різного роду бутафорії належить неперевершеній мисткині ручних робіт — п-ні Катерині Бащин. Дбайливість у підготовці та оформленні вис-

Група українських танцюристів у Курітібі, в минулих роках.

тупів спричинилася до того, що українська етнічна група на щорічних переписах здобувала перше місце, а з тим — і велике захоплення бразилійських глядачів. Наша Фолкльорна Репрезентація має вже велику славу. Її запрошують на привітання різних визначних представників бразилійської влади і на всякого роду святочні врочистості. І так наша Фолкльорна Група їздила зі своїми виступами до нової столиці Бразилії (що також називається Бразілією), до Порто Алегре, Понта Гросси та Апукарани.

Разом із признаннями, що надходять з місцевого середовища, росте й гордість українців. Їй тому не дивно, що молодь, яка ще донедавна відпекувалася свого походження, тепер горнеться до Товариства, вчиться української пісні, української мови, українських танців, українського мистецтва.

Теперішня Фолкльорна Група, Фрагмент з виступу 1964 р.

П І Д С У М К И

Сороклітній час діяльності зорганізованого жіноцтва в Бразилії можна поділити на чотири періоди:

Перший період — рр. 1924 — 1938

Другий період — рр. 1938 — 1946

Третій період — рр. 1946 — 1955

Четвертий період — рр. 1955 — 1964.

З 1964 р. починається вже новий, п'ятий період.

Жіноцтво в першому періоді працювало замкнено, виключно у своїй секції. Більшість жінок були неграмотні, або з низькою освітою, без практики в громадській праці й матеріально бідні. І справді, можна хіба дивуватися, що саме таким жінкам і в таких обставинах судилося по-

Пина Ірина Лиса — у Бразилії перша й одинока, що займається мистецьким малюванням на кераміці

класти перші підвалини тій великій справі, що сьогодні вийшла на міжнародній форум. З одного боку туга за своїм рідним, а з другого — любов до свого були тими

чинниками, що спонукали їх плекати на чужині вивезені з батьківщини скарби. Саме цим убогим і малописьменним жінкам можна було завдячувати, що багато українських дітей знало українську мову та за прикладом матерей горнулися до громадської праці. Характер праці того часу був більше розваговий, приятельський і навіть родинний.

Другий період — період націоналізації. Вісім років, у які не було ніякої можливості продовжувати почате діло. Звичайно, це дуже тяжко відбилося на dorостаючій молоді, яка силою обставин відійшла від громадського життя. Відбилося й на українській громадській справі взагалі. Це був час цілковитого застою.

Характеристичною рисою третього періоду є об'єднання жіноцтва в одній секції і новий початок праці. В міру того, як до Бразилії напливають нові поселенці, а між ними і жінки, досвідчені в громадській праці та інтелігентні, — поширюється і засяг діяльності. Змінюється і характер праці. Вона перестає бути тільки товариською, а набирає рис і культурно-освітньої. Інтелігентніші жінки віддають усі свої знання для піднесення культурного рівня праці. Поволі виходять поза межі власної організації, розширюють свою діяльність і навіязують контакт з другими секціями.

В четвертій періоді помітніший вже більший розмах. Курітіба відчуває в собі досить сили, щоб поширити працю на периферії й обхопити жінок і там та втягнути їх до праці. Творяться філії по інших містах, але всі разом творять одну цілість, працюють спільно і йдуть однією дорогою. Нав'язується контакт з іншими жіночими товариствами, спершу товариський, а опісля починається співпраця. Зв'язок зі СФУЖО та вступлення в його члени дає Жіночій Секції більшого авторитету назовні, а всередині — почуття моральної підтримки.

Жіноцтво пізнає різні напрямні в громадській праці й старається їх наслідувати. Більше читає й цікавиться всевітньою працею жіноцтва і всякими досягненнями. Секція

поволі втрачає характер секції, змінюється в центральну організацію та пробує своїх сил у проводі других секцій. В ряди Жіночої Секції вливаються молоді членки українського походження, але народжені вже в Бразилії. Від старших вони вчаться досвіду і вміння — вести працю. Постає централізація праці під одним проводом. Інші жіночі організації, які, хоч і не належать до Централі, радо з нею співпрацюють.

З 1964 роком починається п'ятий період. Молоді пробують своїх сил. Наслідують те, чого навчилися від старших, але також вплітають у громадську працю і свої ідеї та свої задуми. Правда, їх стримує в праці ще певного роду несміливість та недовір'я до власних сил, але час і досвід скоро усунуть і ту перешкоду.

Під оглядом матеріальним українська громада в Бразилії не стоїть на останньому місці. Як є забава, чи інша імпреза, перед Товариством можна бачити численні приватні авта. Кожний має власну хату (дехто навіть і "палату"), гарні торговельні підприємства, фірми, чи якісь інші заклади.

ЗАКІНЧЕННЯ

Ось таким то шляхом пройшла УКРАЇНКА в Бразилії за сорок літ. Нелегко було їй побороти початкові труднощі через брак досвіду, матеріальні недостачі та розпорошеність. Але врешті сітка Жіночої Організації закріпилася, закреслила собі засяг праці і змагає до щораз сильнішого вияву своїх сил. Тяжкі початки за нею.

ВИЗНАЧНІШІ ЖІНОЧІ ПОСТАТІ В БРАЗИЛІЇ

ВІРА ВОВК-СЕЛЯНСЬКА — відома письменниця, професорка німецької літератури в університеті св. Урсули в Ріо-де-Жанейро.

ГАЛЯ ОСТРЯНСЬКА — фармацевтка. Одержала по закінченні факультету найвище відзначення — золоту медаль “Ніло Каїро”. Живе в Курітібі.

ДАРІЯ РИБКА — фармацевтка і професорка на медичному і фармацевтичному факультетах в Курітібі.

ІРИНА ЛИСА — фармацевтка. Перша українка з Парани, що одержала золоту медаль по закінченні середньої школи. Піонерка в мистецькому розписі порцеляни українськими мотивами. Живе в Курітібі.

ІЯ МАЦЮК — Артистка-співачка. Давала багато концертів у Курітібі й по інших містах Бразилії. Тепер в ЗДА.

НАДІЯ ШУЛЬГАН — одержала перше місце й стипендію до Мексика на дворічні студії. Редакторка першого журналика, видаваного Катехитками Серця Ісусового — “Бджілка”. Живе в Прудентополі.

ОЛЬГА БАРАН — дентистка, професорка одонтологічного факультету в Понта Гроссі.

ОЛЬГА ГОРАЧУК — перша містогорова СФУЖО на Південну Америку. Живе в Курітібі.

ОЛЕНА КОЛОДІЙ — поетка, бразилійка українського походження. Перекладачка поезій Т. Шевченка на португальську мову.

ОЛЬГА МАК — письменниця. Живе в Курітібі.

ЛЕСЯ БОРУШЕНКО — молода піаністка. Дала вже кілька власних концертів.

ЛЕСЯ СИСАК — перша українка-радна міста. Живе в Апукарані.

ТАНЯ ТАМАРСЬКА — артистка-малярка. Її спеціальність — пейзажі. Володіє п'ятьма мовами. Живе в Сан Павло.

НА ОСТАННІЙ СТОРІНЦІ

Випускаємо у світ нашу "бразилійську гостю", яка піде відвідати наших посестер, щоб розказати їм де-що про жіноцтво в Бразилії. І, може, колись завітає і сюди така "гостя" зі світу. Не писала цієї книжки ні письменниця, ні журналістка, ні публіциста, лиш одна з тих, хто цінить працю жіноцтва в Бразилії та з нагоди Сороклітнього Ювілею зайнялася збіркою матеріалів, їх упорядкуванням та укладенням. І цю працю приносить, як скромний подарунок з приводу Ювілею.

Наталія Лиса

ПРИВІТИ

3

НАГОДИ ЮВІЛЕЮ

ВСЬОМУ ЖІНОЦТВУ В БРАЗИЛІЇ З НАГОДИ
ЮВІЛЕЙНОГО РОКУ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ ЗА-
СИЛАЄ ЩИРИЙ ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ

МИХАЙЛО БАЙЛАК

CASA DE MÓVEIS PROGRESSO

FABRICAÇÃO PRÓPRIA. ARTIGOS FINOS E PO-
PULARES. ENTREGA A DOMICÍLIO.
VENDA — VAREJO E ATACADO.

Matriz: Avenida Getúlio Vargas, 749; Fone: 336

JANDAIA DO SUL

Filial: Rua Senador Souza Naves, 688

FÁBRICA DE MÓVEIS E ESQUADRIAS
«SÃO MIGUEL»

Rua Dr. Erasto Gertner, 632 — Caixa Postal, 122
APUCARANA — EST. DO PARANÁ

CASA DE MÓVEIS BRÁSILIA LTDA.
(A MAIOR ORGANIZAÇÃO DE MÓVEIS NORTE-
PARANAENSE)

Matriz: Avenida Curitiba, 1036 — Fone 2243
Caixa Postal, 965

Filial: Avenida Curitiba, 546 — Fone: 2391
Caixa Postal, 965

APUCARANA — EST. DO PARANÁ

З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ БАЖАЄ

INDÚSTRIA E COMÉRCIO VENCEDORA

ЙОСИФА КЛОЧАКА

ARTEFATOS DE METAIS EM GERAL — SER-
RALHERIA ARTISTICA — FABRICAÇÃO DE
PORTAS ONDULADAS VITRAUX — GRADES
PORTÕES — FERRAGENS PARA TELHADOS
DOBRADIÇAS ESPECIAIS ETC.

RUA ANTONINA, 290

FONE, 301 — CAIXA POSTAL, 122

APUCARANA

PARANÁ

З ЮВІЛЕЄМ ПРИВІТ, ГРАТУЛЯЦІЇ І ПОБАЖАН-
НЯ ВСЬОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ЖІНОЦТВУ У
БРАЗІЛІЇ ШЛЕ

“ГОЛОС УКРАЇНИ”

Радіопередача

з

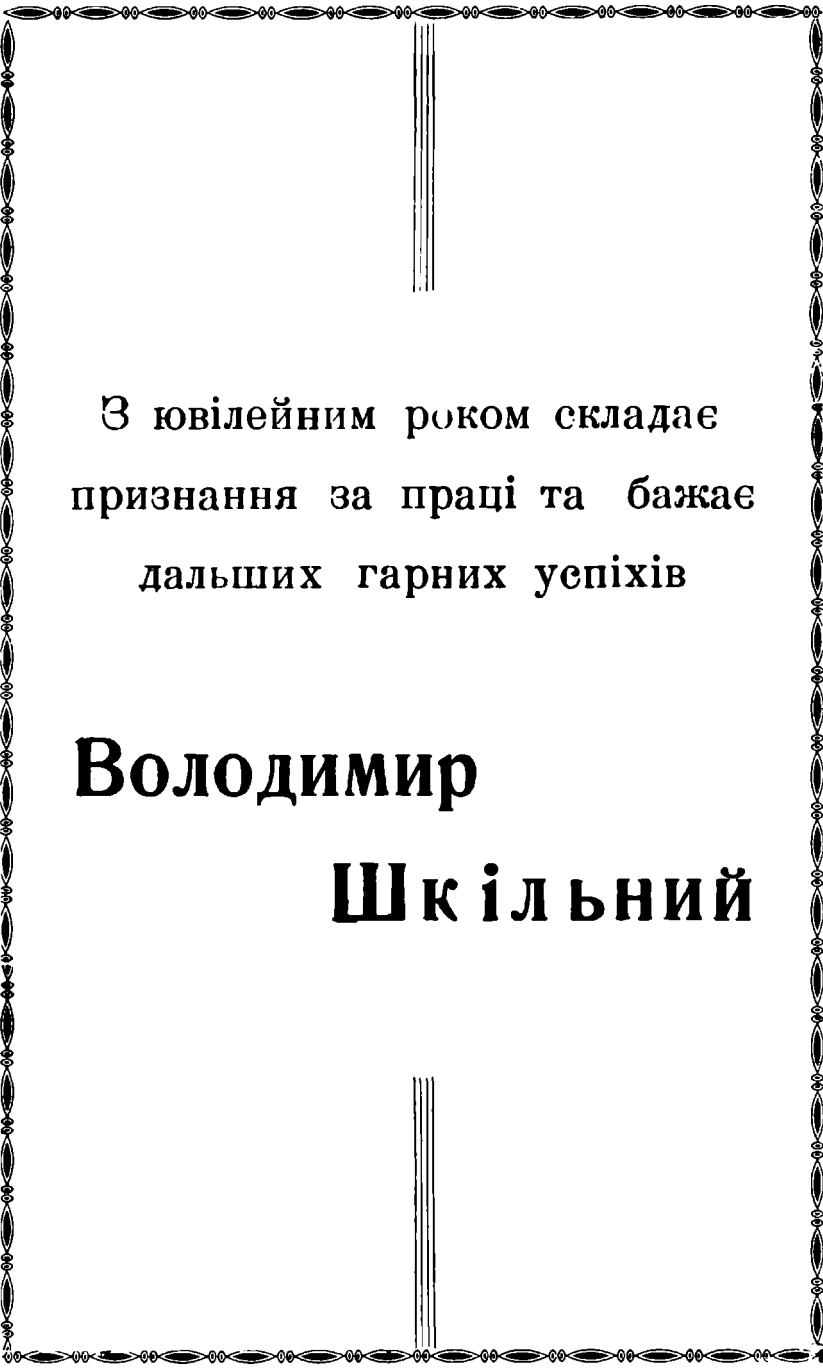
А П У К А Р А Н И

ЩО-ТИЖНЕВА УКРАЇНСЬКА РАДІОГОДИНА.

ЇДЕ В ПОВІТРЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

З ПОТУЖНЬОЇ АПУКАРАНСЬКОЇ РА-

ДІОВИСИЛЬНІ

З ювілейним роком складає
признання за праці та бажає
дальших гарних успіхів

Володимир
Шкільний

З ЮВІЛЕЙНИМ РОКОМ ПРИВІТ ТА ГРАТУЛЯ-
ЦІЇ ДЛЯ ЖІН. ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС ШЛЕ

ДР. РОМАН СИСАК

КЛІНІКА І ХІРУРГІЯ ОЧЕЙ

СПЕЦІОНАЛІЗОВАНИЙ В ІНСТИТУТІ "ПЕНІ-
ДО" В КАМПІНАС, ТАКОЖ В ЗДА І ЕСПАНІЇ.

АДРЕСА:

TELEF. 1801 CONSULTÓRIO

TELEF. 1802 RESIDÊNCIA

RUA SOUZA NAVES, 448

LONDRINA

PARANÁ

ЩИРИМ ПРИВІТОМ ТА ПОБАЖАННЯМИ З
40-ЛІТНІМ ЮВІЛЕЄМ ВІТАЄ

ДР. ЯРОСЛАВ СИСАК

ІНЖЕНЕР ЦИВІЛЬНИЙ

ПРОЄКТИ — БУДОВИ — ТОПОГРАФІЯ

АДРЕСА БЮРА:

RUA PRUDENTÓPOLIS, 531

APUCARANA

PARANÁ

МНОГИХ ЛІТ УСПІШНОЇ ПРАЦІ ДЛЯ ПІКРАЇН-
СЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС З НА-
ГОДИ 40-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ БАЖАЮТЬ

МИКОЛА та сини ПЕТРО і ПАВЛО КОВАЛЬСЬКІ
та Спілка

Одинока в Апукарані й Парані Рафінерія, яка ви-
робляє оливу з м'яяти, її тут рафінує та експор-
тує за границю: до Америки, Франції, Англії, Ні-
меччини та інших країн.

Власники 80%.

CEREALISTA AGRÍCOLA KOVALSKI S/A

**Produtores — Importação — e Exportação de ce-
reais em geral**

Matriz: Av. República Argentina, 3494 — Telefo-
ne: 4-7161 — Caixas Postais, 394 e 504 — **Curitiba**
Enderêço Telegráfico: «KOVALSKI»

FILIAIS:

RIO DE JANEIRO — Guanabara

Rua Conselheiro Saraiva, 25 — Fones
23-4147 e 23-4684 — Caixa Postal, 122
End. Telegráfico: «Afari»

APUCARANA — Paraná — Rua Faxi-
nal, 176 — Caixa Postal, 753 — Fones:
Escritório 652 — Residência 597.

SÃO PAULO — S. P. Rua Paula Souza,
471 — 4º Andar — Conjunto 46 — Fo-
nes 33-4740 e 34-1560

XANXERÊ — S. C. Avenida Brasil nº
429 **JARDIM ALEGRE Pr.**

**Postos de Compras: CAPANEMA — FRANCISCO
BELTRÃO — MARINGÁ.**

З ВЕЛИКИМ ПРИЗНАННЯМ ДЛЯ ЖІНОЧОЇ ПРА-
ЦІ У БРАЗІЛІЇ ШЛЕ СВІЙ ПРИВІТ

УКРАЇНСЬКА АВТОКЕФАЛЬНА ПРАВОСЛАВНА

ЦЕРКВА СВЯТОЇ ПОКРОВИ В АПУКАРАНІ

ЗІ СВОЇМ ОТЦЕМ НАСТОЯТЕЛЕМ ПАРОФІЇ

Прот. Володимиром Шпаком

та цілою Управою

З ПРИВОДУ 40-ЛІТТЯ ЖІНОЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРИ ХОС СКЛАДАЄ НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ
ДАЛЬШОГО ПРОЦВІТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
ЩЕДРОГО БОЖОГО БЛАГОСЛОВЕННЯ НА
ВСЮ ДАЛЬШУ ПРАЦЮ

КОЛЕГІЯ СЕСТЕР СЛУЖЕБНИЦЬ

“Непорочної Діви Марії”

з

АПУКАРАНИ

ПОЧАТКОВА ШКОЛА, ГІМНАЗІЯ, НОРМАЛ —
ПРИ УКР. КАТ. ЦЕРКВІ “ФАТІМСЬКОЇ МАТЕРІ
БОЖОЇ”

ВЕЛИКИХ ДОСЯГНЕНЬ У КОРИСНІЙ ПРАЦІ
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ У БРАЗІЛІЇ

БАЖАЄ

МИРОСЛАВ МАЙСТРОВИЧ

БУДІВНИЧИЙ

Працює на власну руку в

А П У К А Р А Н І

ПРИВІТ І ЩІРІ ПОБАЖАННЯ З ЮВІЛЕЙНИМ
РОКОМ!

FORNITURA WALDOMIRO

Matriz — IMPORTADORA DE FORNITURA E

**FERRAMENTAS PARA RELOJOEI-
ROS E ORIVES**

**RUA DR. MURICI Nº 970, LOJA B
CURITIBA — PARANA**

**Filial — FORNITURA APUCARANA
RUA PONTA GROSSA Nº 880
CAIXA POSTAL 122
FONE 2074**

APUCARANA — PARANA

ПРИВІТ І НАЙБІЛЬШОГО ЩАСТЯ З ЮВІЛЕЙ-
НИМ РОКОМ — БАЖАЄ

КРИНИЦЯ ЩАСТЯ — ЛЬОТЕРІЯ

Власник: АНТОНІЙ ЄДНАК

АГЕНЦІЯ ПАРАНСЬКОЇ І ФЕДЕРАЛЬНОЇ
ЛЬОТЕРІЇ.

ПОДАЄ НАГОДУ ДО НАЙБІЛЬШОГО ЩАСТЯ!

Адреса:

PRAÇA RUI BARBOSA, 344

Fone: 547 e 659 — Caixa Postal, 28

APUCARANA

PARANÁ

ЗІ ЩИРИМ ПРИВІТОМ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ

FOTO UNIVERSAL

ДМИТРА МАЗУРИКА

FOTOGRAFIAS EM GERAL — CASAMENTOS,
BATISADOS E REPORTAGENS.

VENDA DE MÁQUINAS FOTOGRAFICAS,
FILMES.

VENDA AVAREJO E ATACADO POR MENORES
PREÇOS DO PARANÁ.

Enderêço:

Praça Rui Barbosa Nº 602 Fone, 650. Cx. P. 531

APUCARANA

PARANÁ

З ЮВІЛЕЙНИМИ СВЯТКУВАННЯМИ ШЛЕМО
НАШІ ГРАТУЛЯЦІЇ Й НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ
РЯСНОГО БОЖОГО БЛАГОСЛОВЕННЯ НА ВСЮ
ПРАЦЮ НАШОГО ЖІНОЦТВА В БРАЗІЛІЇ

**УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА НА "НО-
ВІЙ КОЛОНІЇ" З СВОЄЮ УПРАВОЮ**
АПУКАРАНА ————— **ПАРАНА**

МНОГИХ ЛІТ І ВЕЛИКИХ ДАЛЬШИХ УСПІХІВ
У ГРОМАДСЬКІЙ ПРАЦІ З ЮВІЛЕЕМ БАЖАЄ

КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ
ЛЕВА ЛЕСЮКА І КАМПОС

CONFECÇÕES FINAS EM GERAL — COMPLE-
TO SORTIMENTO DE CASIMIRAS, TROPICAIS,
LINHOS, etc.

Rua Rio Branco, 386 — Caixa Postal, 305

APUCARANA ————— **PARANÁ**

Многих літ та успіхів з Ювілейним Роком бажає
CASA PREFERIDA

ВАСИЛЯ ШАФРАНСЬКОГО
**ARMAZEM DE SECOS E MOLHADOS, FERRA-
GENS, LOUÇAS, ALUMINIOS, TECIDOS, ARMA-
RINHOS E MIUDEZAS EM GERAL PELOS ME-
NORES PREÇOS**

CAIXA POSTAL, 158
RUA DR. JOÃO C. FERREIRA, 533
APUCARANA ————— **PARANÁ**

З приводу 40-ньої річниці Жіночого Рузу в Бразилії засилаємо наші GRATULACIÕES і побажання
всього найкращого

ПРОМИСЛОВЕ ПІДПРИЄМСТВО "НОВА ЛОНДРИНА"

ЄВГЕНА СИНДЕЦЬКОГО

Виготовляємо: Сталеві двері, перегороди до
крамниць, портони, розсувані вікна та залізо для будівлі.

Фабрика:

AVENIDA LONDRINA S/N

NOVA LONDRINA ... — ... PARANÁ

**ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ ДАЛЬШИХ УСПІХІВ
ШІЛЕ**

CASA BRANCA

СОФРОНА ШПАКА

**PERFUMARIAS — MAQUINAS DE COSTURA —
FOGÕES BERTA**

Tecidos, Armarinhos, Chapéus, Armas e Munições,
Ferragens — Completo sortimento de roupas para
Crianças

**Praça Rui Barbosa. 260 e 264 — Caixa Postal, 5
Fone, 2207 — Resid. Fone, 391**

APUCARANA — PARANÁ

**УСПІХІВ, ГАРНИХ ДАЛЬШИХ ДОСЯГНЕНЬ ТА
МНОГИХ ЛІТ КОРИСНОЇ ПРАЦІ З ЮВІЛЕЄМ
БАЖАЄ**

BAZAR SÃO FRANCISCO LTDA.

ВОЛОДИМИРА ВОНС

RUA SÃO FRANCISCO, 292

CURITIBA

PARANÁ

З 40-ЛІТНІМ ЮВІЛЕЄМ ЗАСИЛАЄ ПРИВІТ
CASA ESTRELA
ІОСИФА ГУМЕНЮКА
ARMAZEM DE SECOS E MOLHADOS — FER-
RAGENS LOUÇAS — ARMARINHOS — TECI-
DOS — MIUDEZAS E BEBIDAS EM GERAL
RUA PONTA GROSSA, 874 — C. POSTAL, 74
APUCARANA ————— **PARANÁ**

З ЮВІЛЕЄМ, ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ ПОСИЛАЄ
ПРОМИСЛОВЕ ПІДПРИЄМСТВО "СВ. ЮРА"

Власник:

МИРОСЛАВ СИНДЕЦЬКИЙ

Виконує ЗАЛІЗНІ ВИРОБИ: Сталеві двері, вікна
розсувані й одноствінні, залізні перегородки до
склепів, залізні портони, опрацьоване залізо для
будівлі. — **Фабрика: Av. Maba, 1305 MARINGÁ Pr.**

ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ З ЮВІЛЕЄМ ЗАСИЛАЄ
RELOJOARIA IDEAL

ІОСИПА СИНДЕЦЬКОГО

ГОДИННИКАР ТЕХНІК, НАПРАВЛЯЄ РІЗНОГО
РОДУ ГОДИННИКИ. МАЄ НА ПРОДАЖ ГОДИН-
НИКИ РІЗНОГО РОДУ, ЗОЛОТІ ТА СРІБНІ ВИ-
РОБИ, ТОЩО. ВСЕ ПО НАЙДЕШЕВШИХ ЦІНАХ.

ОФИЦИНА І КРАМНИЦЯ

RUA PONTA GROSSA, 872 — CAIXA POSTAL 684
APUCARANA ————— **PARANÁ**

Щирій привіт і найкращі побажання для Жіно-
чої Організації при ХОС з приводу 40-ліття,
засилає

BAR, RESTAURANTE E CHURRASCARIA

29 DE JUNHO SÃO PEDRO E SÃO PAULO

ПАВЛА РАБСЬКОГО

AVENIDA CURITIBA, 1716

APUCARANA —————

PARANÁ

УСПІХІВ ТА ГАРНИХ ДОСЯГНЕНЬ З ЮВІЛЕЄМ

БАЖАЄМО ЩИРО

Браття Худзій

MÓVEIS EM TODOS OS ESTILOS
— PRODUTOS DE SUPERIOR QUALIDADE
— INSTALAÇÕES —

MÓVEIS

IRMÃOS CHUDZIJ

FÁBRICA E EXPOSIÇÃO:
RUA PADRE ANCHIETA, 1737
(BIGORRILHO)

LOJA:
RUA MAL. FLORIANO PEIXOTO, 747
CURITIBA — PARANÁ

З НАГОДИ 40-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС ЗАСИЛАЮ ЩІРІ ГРАТУЛЯЦІЇ Й ПОБАЖАННЯ ГАРНИХ УСПІХІВ, ВЕЛИКИХ ДОСЯГНЕНЬ У ГРОМАДСЬКІЙ ПРАЦІ ДЛЯ СЛАВИ І ДОБРА ВСЬОГО НАШОГО ЛЮДУ У БРАЗІЛІЇ.

Др. Володимир Любий

АДВОКАТ

RESIDÊNCIA:

Des. Vieira Cavalcante, 855 — (Mercês)

Fone 4-7414.

ESCRITÓRIO:

Rua XV de Novembro, 548 — 1º Andar.

CURITIBA

—

PARANA

ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ ДАЛЬШИХ ГАРНИХ УС-
ПІХІВ З ЮВІЛЕЙНИМИ СВЯТКУВАННЯМИ У-
КРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА У БРАЗІЛІЇ
ЗАСИЛАЄ

CASA NADIR

Григорія Баранюка

PORCELANAS SCHIMIDT E OUTRAS, LOUÇAS,
CRISTAIS, ALUMINIO, VIDROS, TALHERES DE
AÇO INOXIDÁVEL, ARTIGOS PARA PRESEN-
TES, BRINQUEDOS, ETC.

PREÇOS SEM CONCORRÊNCIA

RUA VOLUNTARIOS DA PATRIA, 467 e 471

EDIFICIO ASA — FONE, 4-3851

CURITIBA

PARANÁ

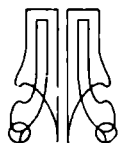
ЩИРИЙ ПРИВІТ, ГРАТУЛЯЦІЇ Й ПОБАЖАННЯ
З ЮВІЛЕЙНИМ СВЯТКУВАННЯМ ЗАСИЛАЄ ЖІ-
НОЧІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС

ALFAIATARIA S. FRANCISCO

Семена Михайла Решетника

Rua São Francisco, 277

CURITIBA -- Paraná

ЩИРИЙ ПРИВІТ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ ЗАСИЛАЄ

Móveis São Lucas Ltda.

FABRICA:

RUA BRUNO FILGUEIRA, 1887

MATRIZ:

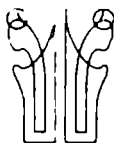
RUA CARLOS DE CARVALHO, 62

FONE, 4-8861

RUA MAL. FLORIANO PEIXOTO, 806

FONE, 4-8858

CURITIBA — Paraná

З ЮВІЛЕЙНИМ РОКОМ — ПРИВІТ ТА ГРАТУ-
ЛЯЦІЇ ДЛЯ ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО ЖІНО-
ЦТВА У БРАЗІЛІЇ

Fábrica de
Bolachas e
Biscoitos
finos

Андрея Процека і Спільки

Rua Marechal Deodoro, 2.334

Fone, 4-1875

CURITIBA - Paraná

З ЮВІЛЕЙНИМ РОКОМ ПРИВІТ ТА ГРАТУЛЯ-
ЦІЇ ДЛЯ ЖІНОЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС ШЛЕ

CASA TUPY

МИРОНА ЛАПУНЬКИ І СПІЛКИ

FERRAGENS — TINTAS — ALUMINIOS — LOU-
ÇAS — PORCELANA — VIDROS — VASOS —
ARTIGOS DOMÉSTICOS — CRISTAL — PRADO
— ARTIGOS PARA PRESENTES — EMULDURA-
ÇÃO DE QUADROS

RUA DEZEMBARGADOR WESTFALEN, 82

TELEFONE, 4-2029

CURITIBA

PARANÁ

ЩИРИЙ ПРИВІТ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ
ЗАСИЛАЮТЬ

БРАТТЯ ВОЛОШИН

IRMÃOS VOLOSCHEN LTDA.

OFICINA MECÂNICA

FABRICA DE ESQUADRIA DE FERRO ESPE-
CIALIZADA EM: CONserto E MONTAGEM DE
MAQUINAS A VAPOR E CALDEIRAS, SOLDA
ELÉTRICA, TORNEIRA.

CONsertos MECÂNICOS EM GERAL

RUA: MARTIM AFONSO, 1039

TELEFONE 4-1046

CURITIBA

PARANÁ

Многих літ корисної праці для громади з Юві-
лейним Роком — бажає

ПРАВНОРАХУНКОВЕ БЮРО

Д-РА ДМИТРА БАРДАЛЯ

ESCRITÓRIO JURÍDICO - CONTÁBIL

DR. DEMETRIO BARDAL

Advogado e Contador

ATENDE-SE SERVIÇOS DO INTERIOR

ESCRITÓRIO:

Travessa Oliveira Belo, 67 — 7º Andar — Con-
junto 701 — Fone 4-4085 — Caixa Postal, 1514

RESIDÊNCIA:

Rua Nestor Victor, 616 — Agua Verde

CURITIBA

PARANÁ

**ЮВІЛЕЙНИЙ ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ ШЛЕ
ДР. ГАРОЛДО ГЕТТЕР І ДР. СТЕФАНІЯ КОЛО-
ДИНСЬКА ГЕТТЕР
ДЕНТИСТИЧНА КЛІНІКА І ХІРУРГІЯ**

— Лікування та оперування хворіб та їх усклад-
нень в усній ямі — Профілактика хворіб мо-
лочних та постійних зубів

— Виготовлювання праць з металів та мас.
Штучні щелепи, Корони, Постійні містки і
містки Змінні, Поодинокі вставні зуби.
Пльомби.

Клієнтів з інтеріюру обслуговуємо якнайшвидше

CONSULTÓRIO:

RUA CARLOS DE CARVALHO, 58.

(Edifício Orion)

CURITIBA

PARANÁ

ГРАТУЛЯЦІЇ ТА ПОБАЖАННЯ ВСЬОГО НАЙ-

КРАЩОГО З ЮВІЛЕЙНИМ РОКОМ ШЛЕ

СЕРАФИМ ДЕМЧУК

ARMAZEM DE SECOS E MOLHADOS

RUA DEZ. OTAVIO DO AMARAL, 55

BIGORRILHO

CURITIBA

—

PARANÁ

✓
ЗІ СОРОКЛІТНІМ ЮВІЛЕЄМ ІСНУВАННЯ ЖІНО-
ЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС — СКЛАДАЄ ГРА-
ТУЛЯЦІЇ І ЩИРІ ПОБАЖАННЯ ДАЛЬШИХ
УСПІХІВ

ГРИГОРІЙ ГОРДІЙ

ЗАПРОШУЄ ВСІХ, ХТО ПОСТІЙНО ЖИВЕ АБО
ТІЛЬКИ ПРИЇЗДИТЬ ДО УНІОН ДА ВІТОРІЯ
ЧИ ПОРТО УНІОН, ЛАСКАВО ВІДВІДАТИ ЙОГО
ВЕЛИКУ КРАМНИЦЮ

CASA LUIZ QUINZE (15)

НА АВЕНІДА МАНУЕЛ РІБАС Ч. 266

ШАНОВНІ ПОКУПЦІ ЗНАЙДУТЬ ДО ВПОДОБИ
СОБІ: ГОТОВІ УБРАННЯ. СОРОЧКИ, ВЗУТТЯ,
ПАРАСОЛІ, ПАНЧОХИ І БЕЗЛІЧ ІНШОГО КРАМУ
ВСІ РЕЧІ НАЙКРАЩОЇ ЯКОСТІ.

**З ПРИВОДУ ЮВІЛЕЮ НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ
БАЖАЄ**

ARMAZEM FULYK

ВЛАСНИК: МИХАЙЛО ФИЛИК

**SECOS E MOLHADOS, ARMARINHOS, ALUMI-
NIOS, CONSERVAS, LOUÇAS E PERFUMARIA**

**COMPLETO ESTOQUE DE: TINTAS, VERNIZ E
ÓLEO.**

— ENTREGA A DOMICÍLIO —

RUA PADRE AGOSTINHO, 1573

CURITIBA

PARANÁ

ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ

В БУДУЧОМУ

METALÚRGICA IRAPUTÁ LTDA.

ІВАНА КОВАЛЮКА

**FABRICA DE APARELHOS DE ILUMINAÇÃO
DE SUB-SOLO — MATERIAL ESPECIALIZADO
PARA MINEIROS**

RUA TRIUNFO, 209

CURITIBA

— PORTÃO —

PARANÁ

ПРИВІТ, ГРАТУЛЯЦІЇ І НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ
ЗАСИЛАЄ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ
ПЕРША І ОДИНОКА В БРАЗІЛІЇ УКРАЇНСЬКА
КЛІШАРНЯ.

O MAXIMO EM QUALIDADE

DESENHOS E CLICHÊS

em zinco, bronze
e latão - traços
autotipias
bicromias
tricromias
altos relevo
e fotolitos

gravartex • clicheria lider ltda.

SALDANHA MARINHO, 228
FONE: 4-2672 - CURITIBA

ЗІ ЩИРИМ ПРИВІТОМ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ

БЕБИК І СПІЛКА

**PAPELARIA — ARTIGOS PARA ESCRITÓRIO —
MATERIAIS ESCOLARES — LIVROS FISCAIS
EM BRANCO**

ATENDEMOS POR REEMBOLSO POSTAL

RUA JOSÉ LOUREIRO, Nº 492

CAIXA POSTAL, 2.306 — FONE 4-9001

CURITIBA

PARANÁ

ПРИВІТ, ГРАТУЛЯЦІЇ Й ПОБАЖАННЯ УСЬОГО
НАЙКРАЩОГО ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНО-
ЦТВА У БРАЗІЛІЇ З ПРИВОДУ 40-ЛІТНІХ СВЯТ-
КУВАНЬ ШЛЕ

ДР. ОЛЕКСАНДЕР САМАГАЛЬСЬКИЙ

адвокат

Rua Padre Anchieta 2136 — Caixa Postal 2496

CURITIBA

PARANA

ЖІНОЧІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС ЗІ СО-
РОКЛІТНІМ ЮВІЛЕЄМ ГАРНИХ УСПІХІВ І МНО-
ГИХ ЛІТ БАЖАЄ

ДМИТРО КОГУТ

SECOS E MOLHADOS

Avenida Candido Hartmann, 17

Barigui de São Nicolau

CURITIBA

PARANÁ

ЗІ 40-ЛІТНІМ ЮВІЛЕЄМ ЩИРІ ГРАТУЛЯЦІЇ І
ПОБАЖАННЯ ЗАСИЛАЄ

DEMETERCO & CIA. LTDA.

PRAÇA TIRADENTES, 220 — Сх. POSTAL, 196
FONES: 4-1707, 4-2677, 4-7770

END. TELEGR.: «DEMETERCO» — Inscrição 8550

LOUÇAS — VIDROS — ARTIGOS SANITARIOS

— MATERIAL ELÉTRICO — CUTELARIA —

ARTIGOS DE COSINHA — MIUDEZAS EM GE-

RAL — ARTIGOS PARA PRESENTES

CURITIBA

—

PARANA

Щирі побажання та гратуляції для Жіночої Ор-
ганізації при ХОС з нагоди Ювілею засилає

ARMAZEM MIKOLA

МИКОЛИ КОПАЧА

SECOS E MOLHADOS

RUA VICENTE MACHADO N. 1509

CURITIBA

—

PARANA

ВІТАЄ УКРАЇНСЬКУ ЖІНОЧУ ОРГАНІЗАЦІЮ В
КУРІТБІ З ПРИВОДУ ПІ 40-ЛІТТЯ

CHURRASCARIA «SÃO JORGE»

Visite com sua família a Churrascaria São Jorge,
que apresenta diàriamente:

COSTELA — GALÊTO — LOMBINHO — LIN-
GUIÇA — FILÉ — — POLENTA — DELICIO-
SAS SALADAS

Aceitam-se encomendas dos mais variados pratos
e da famosa galinha recheada, à moda da casa.
PREÇOS MÓDICOS

ENDERÊÇO:

RUA JORGE CROCETTI, 29 — ALTO CAJURÚ
Aguardamos a sua visita e agradecemos a pre-
ferência

CURITIBA

PARANA

З ЮВІЛЕЙНИМИ СВЯТКУВАННЯМИ ЖІНО-
ЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В КУРІТБІ ЗАСИЛАЄ ЩІРІ
ГРАТУЛЯЦІЇ Й ПОБАЖАННЯ

CASA PARANA

МИХАЙЛА САБАТА Й СИНІВ

TECIDOS — ARMARINHOS — CALÇADOS —
CHAPÉUS — ROUPAS FEITAS — FERRAGENS
LOUÇAS — SECOS E MOLHADOS, MALHARIAS.

Rua Dr. Munhoz da Rocha, 243 Fone 2
IRATI **PARANA**

З 40-ЛІТТЯМ ЖІНОЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ХОС
ШЛЕ ГРАТУЛЯЦІЇ ТА ПОБАЖАННЯ ЩОНАЙ-
КРАЩИХ УСПІХІВ У ДАЛЬНІЙ ПРАЦІ

Casa Choma

.. ПЕТРА ХОМИ

TECIDOS — SEDAS — ARMARINHO — PER-
FUMARIA — CALÇADOS — CHAPÉUS — LOU-
ÇAS EM GERAL — SECOS E MOLHADOS —
FERRO EM BARRAS

CHOMA COMERCIAL LTDA.

RUA DR. MUNHOZ DA ROCHA, 241

FONE, 79 — CAIXA POSTAL, 65

ENDEREÇO TELEGRAFICO «CHOMA»

IRATI

PARANÁ

PEDRO CHOMA

SÓCIO DAS FIRMAS:

CHOMA & FILHOS LTDA. — RIO AZUL

CHOMA & FILHOS LTDA. — APUCARANA

IRMÃOS CHOMA & CIA. LTDA. — CURITIBA

ГАРНИХ УСПІХІВ У ДАЛЬШІЙ ГРОМАДСЬКІЙ
ПРАЦІ З СОРОКЛІТНІМ ЮВІЛЕЄМ БАЖАЄ

Casa Nova

ВАСИЛЯ ШПАКА

TECIDOS, ARMARINHOS, ROUPAS FEITAS,
CALÇADOS, CHAPÉUS «RAMENZONI» LOU-
ÇAS, SECOS E MOLHADOS, ETC.

Rua 15 de Novembro, 370

Caixa Postal, 104

Telefone, 2-1-0

I R A T I — Paraná

З ЮВІЛЕЄМ — БАЖАЄ УСПІХІВ, ДАЛЬШИХ
ГАРНИХ ДОСЯГНЕНЬ ТА МНОГИХ ЛІТ КО-
РИСНОЇ ПРАЦІ

Móveis Romaniuk

Михайла Романюка

MANTÉM SEMPRE EM ESTÓQUE MÓVEIS FI-
NOS E POPULARES, CONJUNTOS ESTOFADOS,
COLCHÕES DE MOLAS, MAQUINAS DE COS-
TURA, RADIOS, etc.

Rua Cél. Grácia, 508

Telefone, 3-1-9

Iratí — Paraná

